

Оксана Луценко

УКРАЇНСЬКА МОВА: ОСНОВИ РЕДАГУВАННЯ

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології

Оксана Луценко

УКРАЇНСЬКА МОВА:
ОСНОВИ РЕДАГУВАННЯ

Методична розробка
до курсу “Українська мова: основи редагування”
для проведення практичних занять
зі студентами закладів вищої освіти України

Київ
2026

УДК 811.161.2'271(072)

Л 86

Рецензенти:

Кандидат філологічних наук, доцент *Ольга П'ятецька*

Доктор філософії в галузі філології *Ольга Плясун*

*Рекомендовано до друку
кафедрою стилістики та мовної комунікації
Навчально-наукового інституту філології
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол № 5 від 2 лютого 2026)*

Луценко О.

Л 86 Українська мова: основи редагування: методична розробка до курсу «Українська мова: основи редагування» для проведення практичних занять зі студентами закладів вищої освіти України. Вінниця : ТОВ «НІЛАН-ЛТД», 2026. 128 с.

ISBN 978-617-558-447-7

Методичну розробку укладено як цикл практичних занять з опанування засад редагування. Основну частину видання присвячено аналізу та редагуванню текстів наукового, офіційно-ділового, медійного та художнього стилів відповідно до стильових норм. Кожне заняття містить комплекс завдань для практичного опрацювання мовного матеріалу на різних рівнях мови – лексичному, морфологічному, синтаксичному та структурно-композиційному.

Для студентів вищих навчальних закладів.

УДК 811.161.2'271(072)

ISBN 978-617-558-447-7

© Луценко О., 2026

© ТОВ «НІЛАН-ЛТД», 2026

ЗМІСТ

Передмова.....	5
Методичні поради щодо організації навчання та засвоєння знань	8
Види робіт і критерії оцінювання	11
Тематичний план практичних занять	13
ТЕМА 1. Поняття про літературну мову. Ознаки літературної мови. Мовна норма	14
ТЕМА 2. Функціонально-стильова типологія текстів. Стильова норма	17
ТЕМА 3. Текст як об'єкт редагування. Ознаки та категорії тексту	21
ТЕМА 4. Теоретичні засади редагування: зміст, мета й завдання. Поняття редакційної норми. Види норм. Класифікація помилок	24
ТЕМА 5. Методи виправлення. Межі втручання редактора у текст	29
ТЕМА 6. Науковий стиль української мови: поза- та внутрішньомовні чинники формування, поділ на підстили, стильові норми усіх мовних рівнів	35
ТЕМА 7. Редагування наукових текстів: лексичний рівень.....	48
ТЕМА 8. Редагування наукових текстів: морфологічний і синтаксичний рівні	55

ТЕМА 9. Редагування наукових текстів: структура і цитування	60
ТЕМА 10. Офіційно-діловий стиль української мови: стильові ознаки та особливості редагування.....	70
ТЕМА 11. Медійний стиль української мови: поза- та внутрішньомовні чинники формування, поділ на підстили, стильові норми усіх мовних рівнів	73
ТЕМА 12. Редагування медійних текстів: стильова норма та методи виправлення	78
ТЕМА 13. Редагування медійних текстів: маніпулятивні прийоми та засоби впливу	84
ТЕМА 14. Художній стиль української мови: стильові ознаки та особливості редагування.....	95
ТЕМА 15. Комплексний редакторський аналіз та системне редагування тексту	103
Зразок підсумкової контрольної роботи.....	109
Додаток 1. Приклади оформлення бібліографії.....	112
Рекомендована література	120

ПЕРЕДМОВА

Сучасна філологічна освіта передбачає підготовку фахівця, здатного фахово інтерпретувати, професійно створювати та вдосконалювати тексти різних стилів.

Методична розробка до курсу «Українська мова: основи редагування», яку ми розглядаємо як **цілісний комплекс методичних рекомендацій**, покликана поєднати системні знання лінгвістичних норм, насамперед стильових, із практичними навичками редакційного аналізу. Матеріали розробки допоможуть **викладачам** структурувати навчальний процес, а **студентам** слугуватимуть змістовним алгоритмом засвоєння знань.

Метою дисципліни є формування у студентів-філологів системи знань із основ редагування та стилістики української літературної мови. Курс спрямований на опанування стильових норм, розвиток вміння редагувати тексти різних стилів, а також на формування відповідального ставлення до якості мовного оформлення текстів.

Рекомендовані попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни студентами:

- **знати** чинні норми українського правопису (орфографія та пунктуація); основні ознаки п'яти функціональних стилів української мови;
- **вміти** вирізняти тексти, що потребують редакторського втручання; ідентифікувати очевидні мовні помилки; проводити елементарний лексичний аналіз (розрізняти синоніми, антоніми та ін.);
- **володіти** базовою лінгвістичною термінологією; навичками роботи з академічними мовними словниками (орфографічним, тлумачним, синонімів);

- прийомами нормативного слововживання в межах літературної мови.

Методологічна логіка курсу відображена у послідовності **15 практичних занять**, що охоплюють шлях від теорії норми до практики редагування.

З огляду на види навчальних завдань та відповідно до складності їх виконання, практичні заняття курсу диференційовано за такими **типами**:

- **практичне заняття пошуково-аналітичного типу** (опрацювання нормативної бази та теоретичних повідомлень);
- **практичне заняття діагностично-корекційного типу** (виявлення, класифікація та усунення мовних порушень);
- **практичне заняття трансформаційного типу** (контекстуальна перебудова та стилістичне редагування тексту);
- **практичне заняття комунікативно-дискусійного типу** (фахова аргументація та захист редакційних рішень).

Система **завдань** у межах кожного заняття адаптована до тематичного наповнення курсу: від ідентифікації стильових маркерів та верифікації мовних одиниць на аналітичному етапі до комплексного редагування текстів, що передбачає їх приведення у відповідність до параметрів конкретного функціонального стилю (наукового, офіційно-ділового, медійного, художнього).

Кожне заняття має єдину структуру, що допомагає викладачам структурувати навчальний процес, а студентам слугує змістовним алгоритмом засвоєння знань.

Основи закладаються у **Темах 1–2**, де розглядаються ознаки літературної мови та функціонально-стильова

типологія текстів. Без глибокого розуміння стильової норми неможлива подальша робота над текстом, оскільки саме вона визначає доречність використання мовних засобів.

Тему 3 присвячено аналізу тексту як об'єкту редагування, що передбачає опанування методів діагностики його архітектоніки, верифікацію смислової цілісності та забезпечення стильової гомогенності на всіх рівнях організації мовного матеріалу.

У **Темах 4–5** розкривається сутність редакційного аналізу: від визначення об'єкта редагування та класифікації помилок до методів виправлення й етичних меж втручання у текст. Ці теми вчать студента поважати авторське слово, водночас дотримуючись вимог якості.

Практичний блок курсу побудований за принципом «від вивчення стилю до його редагування». У **Темах 6, 10, 11, 14** подається ґрунтовна характеристика наукового, офіційно-ділового, медійного та художнього стилів. Паралельно з цим, у **Темах 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 15** студенти опановують навички редагування текстів відповідних стилів. Окремий акцент у **Темі 13** зроблено на складних явищах сучасних медіа: засобах сугестії та маніпуляції. Логічним завершенням курсу є підсумкове заняття **15** у форматі практикуму-тренінгу, спрямоване на здійснення комплексної редакторської експертизи тексту: воно синтезує здобуті знання про мовні норми та трансформує їх у цілісну професійну навичку системного редагування й обґрунтування прийнятих стратегічних рішень.

У результаті вивчення дисципліни студенти зможуть не лише ідентифікувати порушення норм, а й аргументовано обґрунтовувати власні редакторські рішення, створюючи якісні, комунікативно ефективні тексти.

МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ ТА ЗАСВОЄННЯ ЗНАТЬ

Ефективне опанування дисципліни «Українська мова: основи редагування» ґрунтується на **системному підході**, що поєднує викладацьку стратегію методичного супроводу із вмотивованою практичною роботою студентів-філологів. Такий підхід вимагає гармонійного поєднання ґрунтовного теоретичного аналізу мовних одиниць із системною практичною роботою з текстом.

Методичні настанови щодо викладання дисципліни (для викладача).

Для успішного впровадження запропонованої моделі та підтримки високої якості засвоєння матеріалу радимо:

- 1) **дотримуватися принципу наступності:** враховувати рівень підготовки першокурсників, поступово вводячи складні терміни та професійні інструменти аналізу тексту;
- 2) **запроваджувати метод «філологічної аргументації»:** на практичних заняттях спонукати студентів не до механічного виправлення помилок, а до розгорнутого коментування кожної правки з опорою на норми функціональної стилістики та лексикології;
- 3) **використовувати актуальний матеріал:** для аналізу та редагування обирати тексти з сучасного мовного простору (медіа, офіційні джерела, наукові публікації), що дозволяє демонструвати динаміку мовних норм у режимі реального часу;
- 4) **стимулювати самостійний пошук:** заохочувати роботу з альтернативними джерелами (корпусами текстів, цифровими словниковими базами) для верифікації складних випадків слововживання.

Така методика роботи допоможе викладачеві перетворити процес редагування з механічного виправлення помилок на глибокий лінгвістичний аналіз та сприятиме не лише засвоєнню студентами стандартів правопису, а й розвитку їхнього стилістичного чуття та високої культури професійного спілкування.

Алгоритм засвоєння знань (поради для студентів).

Для успішного опанування матеріалу студентам пропонується такий порядок роботи:

- 1) **системність теоретичної підготовки:** редагування неможливе без знання норм; кожна практична робота має починатися з вивчення та / або повторення відповідного теоретичного блоку; особливу увагу слід приділяти **темам 1, 2, 4**, що закладають базу нормативності;
- 2) **робота з довідковою літературою:** студенти повинні виробити звичку перевіряти будь-який сумнівний випадок за словниками, зокрема:
  - академічними тлумачними та орфографічними словниками (з урахуванням норм Правопису 2019 року);
  - словниками синонімів та антонімів (для усунення тавтології й точного слововживання);
  - спеціалізованими термінологічними словниками (для роботи з науковими, офіційно-діловими, аналітичними й інформаційними текстами медійного стилю);
- 3) **формування навичок редакційного аналізу:** під час виконання завдань до **тем 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 15** важливо не просто виправити помилку, а навчитися її класифікувати та аргументувати своє

рішення, бо редагування – це не лише «як правильно», а й «чому саме так краще» в конкретному контексті;

- 4) **метод порівняльного читання:** ефективним прийомом є зіставлення авторського оригіналу та відредагованого варіанта. Студентам рекомендується аналізувати, як зміна одного слова чи структури речення впливає на зміст, експресію та дотримання стильової норми (особливо актуально для тем 12 та 13);
- 5) **вироблення «редакторської пильності»:** філолог має навчитися бачити текст цілісно. На перших етапах радимо застосовувати покрокову перевірку: спочатку на предмет фактичних та логічних помилок, потім – відповідно до визначеного стилю – мовних (лексичних, граматичних) і наостанок – технічних (оформлення);
- 6) **самостійна творча робота:** оскільки курс передбачає не лише виправлення, а й створення, студентам варто практикуватися в написанні власних текстів різних стилів, застосовуючи при цьому знання про специфіку підстилів і жанрів.

Дотримання цих порад допоможе студентам не лише підготуватися до практичних занять, а й сформувати професійне ставлення до рідної мови як до гнучкого та точного інструменту комунікації.

ВИДИ РОБІТ І КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Передбачені види робіт.

1. Наукове повідомлення, відповідь на занятті.
2. Аналіз тексту, виявлення помилок.
3. Самостійне редагування тексту.
4. Підсумкова контрольна робота.

Критерії оцінювання.

1. Наукове повідомлення, відповідь на занятті:

2 бали – студент/-ка у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, використовуючи обов'язкову та додаткову літературу;

1 бал – студент/-ка загалом володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, не спирається на необхідну навчальну літературу, має у відповіді суттєві неточності.

2. Аналіз тексту, виявлення помилок:

4–5 балів – студент/-ка у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, підкріплюючи висловлені положення прикладами з тексту;

1–3 бали – студент/-ка у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але йому може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, але допускаються неточності, висловлені положення можуть не підкріплюватися прикладами.

3. Самостійне редагування тексту:

5 балів – студент/-ка у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його застосовує;

3–4 бали – студент/-ка у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, але може припускатися неточностей, не зважати на теоретичні нюанси, відтінки значень застосовуваних лексем;

1–3 бали – студент/-ка загалом володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, не спирається на необхідну навчальну літературу, має у тексті суттєві неточності.

4. Підсумкова контрольна робота у формі тестів із різними типами запитань і завдань:

I рівень. 5 запитань. Оцінювання: правильна відповідь – 2 бали, неправильна – 0.

II рівень. 2 завдання. Оцінювання: правильна відповідь – 4 бали, правильна неповна – 1-3, неправильна – 0.

III рівень. 1 завдання. Оцінювання: правильна відповідь – 7 бали, правильна неповна – 1-6, неправильна – 0.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ п/п	Номер і назва теми
1	ТЕМА 1. Поняття про літературну мову. Ознаки літературної мови. Мовна норма
2	ТЕМА 2. Функціонально-стильова типологія текстів. Стильова норма
3	ТЕМА 3. Текст як об'єкт редагування. Ознаки та категорії тексту
4	ТЕМА 4. Теоретичні засади редагування: зміст, мета й завдання. Поняття редакційної норми. Види норм. Класифікація помилок
5	ТЕМА 5. Методи виправлення. Межі втручання редактора у текст
6	ТЕМА 6. Науковий стиль української мови: поза- та внутрішньомовні чинники формування, поділ на підстили, стильові норми усіх мовних рівнів
7	ТЕМА 7. Редагування наукових текстів: лексичний рівень
8	ТЕМА 8. Редагування наукових текстів: морфологічний і синтаксичний рівні
9	ТЕМА 9. Редагування наукових текстів: структура і цитування
10	ТЕМА 10. Офіційно-діловий стиль української мови: стильові ознаки та особливості редагування
11	ТЕМА 11. Медійний стиль української мови: поза- та внутрішньомовні чинники формування, поділ на підстили, стильові норми усіх мовних рівнів
12	ТЕМА 12. Редагування медійних текстів: стильова норма та методи виправлення
13	ТЕМА 13. Редагування медійних текстів: маніпулятивні прийоми та засоби впливу
14	ТЕМА 14. Художній стиль української мови: стильові ознаки та особливості редагування
15	ТЕМА 15. Комплексний редакторський аналіз та системне редагування тексту

Практичне заняття 1.

ТЕМА 1. Поняття про літературну мову. Ознаки літературної мови. Мовна норма

Тип заняття: практичне заняття пошуково-аналітичного типу.

Методичний коментар. Перше заняття курсу спрямоване на актуалізацію знань про літературну мову як кодифіковану форму національної мови. Основна мета – сформулювати у студентів розуміння мовної норми як гнучкого інструмента професійної комунікації, а як статичного обмеження.

Питання для обговорення (наукові повідомлення)

1. Національна мова та проблема самоідентифікації у контексті “мовного питання” в Україні.
2. Ознаки літературної мови.
3. Мовна норма. Типи мовних норм.
4. Диференціація понять «суржик» та «діалект»: чому діалекти є джерелом збагачення мови, а суржик – чинником її руйнації?

Практичні завдання

1. Знайдіть помилки, визначте, які структурно-мовні норми порушено, запишіть правильні варіанти.

Дякую Вас за увагу; піклуватися за екологію мови; згідно наказу ректора; завдавати клопоти; пам’ятка Тарасу Шевченку; вибачаюсь за запізнення; виключення з правил; сьогоднішня епоха; прийшов по справі; вести себе; в кінці кінців ми зійшлися на думці; сміятися над помилками; особовий приклад; приємний на вираз; самий кращий

спеціаліст; виконуючий обов'язки; бувший директор закладу; розв'язувати задачу по математиці; давати добро на проєкт; Я, Кузьмук Сергій Олегович, дуже прошу звільнити мене з посади програміста.

2. Випишіть із тлумачного словника значення поданих нижче слів і складіть із ними речення: *любимий* – *улюблений*, *діалектний* – *діалектичний*.

3. Проаналізуйте наведені лексеми. Розподіліть їх у три колонки: 1) норма; 2) діалектизм; 3) суржикізм.

Слова: файний, веліколепний, завідувачка, мешти, здавати іспит, ждати, філіжанка, кажеється, кобіта, любе питання, перепрошую, легінь, пред'являти, горнятко, виключення, баняк, тормозити, мешканці, туфлі, на протязі, кнайпа, бульба, рахувати (у значенні «вважати»), канешно.

4. Замініть канцеляризми дієсловами: проводити аналіз тексту; виказувати підтримку колегам; здійснювати перевірку помилок; прийняти рішення щодо звільнення; нанести візит до редакції.

Завдання для самостійної роботи

Опрацюйте тему «Історія та розвиток українського правопису».

Проблемні питання (на вибір).

1. Еволюція українського правопису: від перших граматик до «Українського правопису» 2019 року. Ключові етапи кодифікації.

2. Харківський правопис 1928 року («скрипниківка»): чому його вважають найбільш соборним та академічним?

3. Правописна реформа 1933 року: політичні причини та наслідки штучного зближення української мови з російською.
4. Спадщина діаспори: як українці за кордоном зберігали традиції національного правопису у ХХ столітті.
5. Повернення до витоків у редакції 2019 року: аналіз відновлених норм (літера г, флексія -и в родовому відмінку, вживання ефір/етер та ін.).
6. Правопис як інструмент ідеології: як зміни в орфографії відображали державну політику різних епох.
7. Варіантності в сучасному правописі: переваги та виклики для роботи редактора (проблема вибору між традицією та нововведенням).

Контрольні запитання та завдання

1. Чим літературна мова відрізняється від національної?
2. Що таке «мовна стійкість» і як вона пов'язана з роботою редактора?
3. У яких випадках використання діалектизмів у тексті є виправданим?
4. Назвіть 3 ключові зміни в правописі 2019 року, що безпосередньо впливають на роботу редактора.

Практичне заняття 2.

ТЕМА 2. Функціонально-стильова типологія текстів.
Стильова норма

Тип заняття: практичне заняття трансформаційного типу (контекстуальна перебудова та стилістичне редагування тексту).

Методичний коментар. Метою заняття є формування у студентів навичок стильової диференціації. Редактор має не лише знати ознаки кожного стилю (наукового, офіційно-ділового, медійного, художнього, розмовного), а й відчувати межі стильової норми. Основна увага приділяється поняттю «стильового дисонансу» – ситуації, коли вживання мовної одиниці, правильної з погляду граматичних та лексичних норм, стає помилкою через її недоречність вживання у конкретному стилі (наприклад, емоційно забарвлена лексика у протоколі, жанрі офіційно-ділового стилю).

Питання для обговорення (наукові повідомлення)

1. Поняття «функціональний стиль».
2. Структура функціонального стилю.
3. Поза- та внутрішньомовні чинники формування стилю.
4. Підстиль і жанр у структурній ієрархії стилю.
5. Стильова норма.

Практичні завдання

1. Створіть 5 текстів (по 3–5 речень), кожен із яких іншим стилем, але на одну тему. Тему оберіть самостійно.

2. Проаналізуйте речення, що містять недоречні мовні одиниці для певного стилю. **Відредагуйте** речення, забезпечуючи стильову однорідність.

Офіційно-діловий: «У зв'язку з неймовірно крутими показниками продажів, дирекція вирішила виплатити всім співробітникам премію».

Науковий: «Ми провели дослідження і зрозуміли, що ці цифри просто зашкалюють, що підтверджує нашу теорію».

Розмовний: «Просимо Вас, шановний пане Миколо, здійснити акт передачі солі за обіднім столом у найкоротші терміни».

3. Про одну й ту саму подію – «Запуск нового волонтерського збору на дрони-камікадзе» – **напишіть** у трьох різних стилях.

3.1. Офіційний запит від військової частини до благодійного фонду (вимоги: термінологічність, чіткість, відсутність епітетів).

3.2. Пост у соцмережі волонтерської спільноти (медійний стиль) (вимоги: заклик до дії, емоційне забарвлення, лаконічність).

3.3. Розмова знайомих під час зустрічі (розмовний стиль: вживання вигуків, неповних речень, емоційної лексики).

4. Трансформуйте фрагмент протоколу засідання вченої ради про зміну формату навчання на динамічний медійний текст. **Усуньте** «важкі» конструкції.

Слухали доповідь проректора щодо переведення освітнього процесу в дистанційний формат у зв'язку з безпековою ситуацією. Постановили забезпечити належний рівень кібербезпеки під час проведення занять.

5. Уявіть, що ви редагуєте інтерв'ю з науковцем для серйозного видання. **Перепишіть** фрагмент його прямої мови, зберігши зміст, але відповідно до норм наукового стилю.

Та ми там щось нахімічили з реагентами, і воно раптом як бабахне! Коротше, виявилось, що цей склад працює краще, ніж ми думали спочатку. Ми були просто в шоці!

6. Проаналізуйте текст. **Випишіть** маркери, що створюють стильовий дисонанс, та **запропонуйте** виправлений варіант у медійному стилі.

Шановні мешканці! Повідомляємо вас, що завтра буде капець як гаряче через візит зіркового гостя. Згідно отриманого розпорядження, ми маємо забезпечити явку всіх бажаючих почілити на святі. Просимо прийняти це до відома та не тупити.

7. Трансформуйте офіційно-ділові конструкції на фрази медійного стилю, уникаючи розмовності, але додаючи тексту динаміки.

7.1. Здійснюється процес накопичення грошових коштів для придбання засобів тактичної медицини.

7.2. Було виявлено факт невідповідності наданої інформації реальному стану речей.

7.3. Адміністрацією було прийнято рішення щодо припинення функціонування даного сервісу.

Завдання для самостійної роботи

Опрацюйте статтю про стильову норму П. Селігея та створіть повідомлення на 0,5 ст. (4–5 речень) із поясненням вашого розуміння цього поняття. Висловлювання підкріплюйте прикладами.

Контрольні запитання та завдання

1. Що таке «стильовий маркер» і яка його роль у редакторському аналізі?
2. Розкрийте зміст поняття «стильова норма». У чому полягає відмінність між граматичною помилкою та стильовим дисонансом?
3. Поясніть на прикладах, як зміна адресата (наприклад, перехід від фахівця-науковця до масового читача) впливає на трансформацію термінології.
4. Як ви розумієте поняття «індивідуальний стиль автора» і чи може він суперечити функціонально-стильовим нормам?

Практичне заняття 3.

ТЕМА 3. Текст як об'єкт редагування. Ознаки та категорії тексту

Тип заняття: практичне заняття пошуково-аналітичного типу з елементами лінгвістичного моделювання.

Методичний коментар. Метою заняття є формування цілісного уявлення про текст як систему. Редактор має сприймати текст не як набір речень, а як структурно-семантичну єдність. Особливу увагу слід приділити категоріям **когезії** (зовнішньої зв'язності) та **когерентності** (внутрішньої цілісності), а також відповідності тексту маркерним елементам обраного стилю.

Питання для обговорення (наукові повідомлення)

1. Текст як одиниця комунікації: основні ознаки (інформативність, завершеність, зв'язність, цілісність, тематична єдність, структурна організація).
2. Внутрішня (логіко-змістова побудова (тема, основна думка, мікротеми, абзаци, зв'язність)) та зовнішня (оформлення: заголовок, зачин, основна частина, кінцівка, а також поля, шрифти, нумерація) структура тексту.
3. Логічні та граматичні засоби зв'язку речень у тексті.
4. Стильова однорідність тексту: поняття стильового дисонансу.

Практичні завдання

1. Прочитайте поданий фрагмент. **Визначте** його основну тему та підтеми. Чи дотримано логічної послідовності викладу? **Виділіть** «ключові слова», що забезпечують тематичну цілісність.

Текст для аналізу. Сьогодні редакторська професія набуває особливої ваги. Кожна людина має право на власну

думку, але грамотність – це не лише правила. До речі, у минулому столітті книги видавалися значно меншими тиражами. Помилки у текстах постів у соцмережах часто дратують підписників. Тому ми повинні піклуватися за чистоту мови. Навички редагування допомагають правильно структурувати думки. А ще важливо пам'ятати про дедлайни, бо видавничий процес – це складна система.

Проблемні питання для обговорення:

- відсутність єдиної тематичної лінії (логічні стрибки від професії до тиражів і дедлайнів);
- порушення когезії (речення не пов'язані між собою сполучними засобами);
- наявність граматичної помилки (*піклуватися за чистоту*).

2. Визначте елементи, що порушують стильову цілісність тексту, **випишіть** їх і **подумайте**, маркерами якого стилю вони є. **Перетворіть** текст на стилістично однорідний – науковий або офіційно-діловий (на вибір), замінивши емоційно забарвлені вислови на термінологічні еквіваленти та безособові / інфінітивні конструкції.

Текст для аналізу. Науковці провели неймовірний експеримент, який просто підірвав мозок усій академічній спільноті. У ході дослідження було доведено, що мовна компетенція прямо впливає на успіх особистості. Ми реально шоковані результатами! Згідно отриманих даних, люди, що читають книги, мають більш високий інтелект. Дане питання являється критично важливим для нашої сьогодишньої епохи. Коротше кажучи, вчіть мову, бо це круто.

3. Відредагуйте текст (зверніть увагу на послідовність викладу думки). Забезпечте правильне керування та вживання нових норм (2019 р.).

Орієнтири для правки:

- **стиль:** вилучити «Я», «дуже прошу», «надіюсь»;
- **правопис:** *нів року* (окремо), *проект* (через є);

– **лексика:** *протягом* (замість на протязі), *брала участь* (замість приймати), *будь-яке* (замість любе), *є прикладом* (замість являюсь);

– **граматика (фемінітиви):** прокоментуйте необхідність заміни *завідувач* на *завідувачка*.

Матеріал для редагування: «Я, завідувач відділу маркетингу Коваленко Олена, дуже прошу надати мені відпустку. На протязі пів-року я приймала участь у розробці нового проєкту. Це було любе питання нашої стратегії. Екс-директор підтвердив, що я являюсь прикладом для колег. Надіюсь на позитивне рішення, бо сьогоднішня епоха вимагає відпочинку».

4. виправте помилки і продовжіть думку (4–5 речень).

4.1. Сьогоднішня епоха вимагає від нас приймати участь у змінах.

4.2. Згідно інструкції, кожен має вести себе гідно.

4.3. Виключення з правил лише підтверджують вірну відповідь.

Завдання для самостійної роботи

1. Доберіть із медіаджерел приклад тексту з порушеною логікою викладу (стильовим дисонансом).
2. Складіть словничок термінів: *когезія*, *когерентність*, *інтертекстуальність*, *модальність* та ін..
3. Підготуйте тези до теми «Роль заголовка у формуванні концептуальної цілісності тексту».

Контрольні запитання та завдання

1. Чим відрізняється текст від сукупності речень?
2. Які мовні засоби забезпечують зв'язність тексту на морфологічному та синтаксичному рівнях?
3. чому полягає відмінність між когезією та когерентністю?
4. Які маркери вказують на стильову неоднорідність тексту?
5. Як редактор має працювати з абзацним членуванням для покращення сприйняття інформації?

Практичне заняття 4.

ТЕМА 4. Теоретичні засади редагування: зміст, мета й завдання. Поняття редакційної норми. Види норм. Класифікація помилок

Тип заняття: практичне заняття пошуково-аналітичного типу.

Методичний коментар. Метою заняття є теоретичне осмислення редакторської діяльності як наукової та прикладної дисципліни. На цьому етапі студент має вийти за межі простої грамотності та опанувати поняття редакційної норми – комплексного показника якості тексту, що включає не лише мовну правильність, а й логічну стрункість, композиційну цілісність та фактичну точність.

Питання для обговорення (наукові повідомлення)

1. Редагування як системний процес: мета, завдання, об'єкт, предмет.
2. Феномен редакційної норми: чим вона відрізняється від загальномовної норми? Постулати (загальні норми).
3. Види норм (лінгвістичні, психолінгвістичні, логічні, композиційні, наукові, видавничі, юридичні, поліграфічні, політичні, етичні, естетичні).
4. Значущість та вага помилок.
5. Класифікація помилок (інформаційні; модальні й фактичні; темпоральні, локальні й ситуативні; семіотичні (кодувальні, відображальні, значеннєві); тезаурусні; сприйняттєві; атенційні; нормативні; копіювальні).

Практичні завдання

1. **Сформулюйте** власне визначення поняття «редагування», спираючись на три аспекти:
  - 1) лінгвістичний (робота з мовною нормою);
  - 2) комунікативний (взаємодія автора та читача);

3) творчий (удосконалення авторської концепції).

2. Проаналізуйте поданий науковий фрагмент. **Виконайте його редакційну підготовку** відповідно до комунікативних ситуацій. **Обґрунтуйте** зміну предмета редагування залежно від мети.

2.1. Якщо ваша мета **опублікувати** це у фаховому журналі, що буде предметом редагування? (Перевірка точності термінів, логіки доведення).

2.2. Якщо ваша мета – **адаптувати** це для допису в Instagram для абітурієнтів, як зміниться предмет редагування? (Трансформація синтаксису, заміна термінів на зрозумілі аналоги, зміна тональності). Відредагуйте.

Текст (науковий фрагмент): «Експериментальне дослідження когнітивних функцій респондентів засвідчило детермінованість успішності лінгвістичної діагностики рівнем володіння нормативним базисом літературної мови. Кореляційний аналіз виявив стійку залежність...»

3. Уявіть себе головним редактором нового молодіжного медіа про культуру, де має бути опубліковано текст: «Адміністрація нашого ресурсу доводить до відома вельмишановної аудиторії, що згідно з раніше прийнятими рішеннями, ми плануємо здійснити захід щодо проведення вечірки. Просимо заздалегідь підготувати відповідні документи для реєстрації учасників. Дане питання являється пріоритетним».

Завдання:

- визначте мету редагування (адаптація до потреб аудиторії);
- виокремте «маркери», що заважають реалізації цієї мети (канцеляризми: *доводить до відома, здійснити захід, дане питання*);
- відредагуйте текст, зробивши його «живим» та сучасним.

4. Проаналізуйте ситуацію: автор наполягає на збереженні авторської пунктуації, що порушує норми правопису. Автор пояснює це «стилізацією під давнину» та тим, що це створює особливий ритм. Спираючись на завдання редагування (забезпечення нормативності vs збереження індивідуальності), запропонуйте розв'язання цього конфлікту. Яке завдання в цьому випадку є пріоритетним?

Текст (фрагмент есе): «А мова... вона як ріка. Тече собі. Повільно. Дуже повільно... Дякую Вас, о величні предки, що не піклувалися за правила, а просто жили словами. Бо епоха – це ми».

Алгоритм дій:

- 1) знайдіть очевидні порушення норм (*Дякую Вас* замість *Вам*; *піклувалися за правила* замість *про правила*);
- 2) як редактор обґрунтуйте: де ви залишите авторську пунктуацію (наприклад, короткі речення для ритму), а де виправите помилки, щоб не дезорієнтувати читача.

5. Чи погоджуєтеся з висловленими думками (усіма або деякими) і чому?

Редактор повинен постійно виробляти в собі мовне чуття на нормативні вислови, наприклад, “потискувати плечем” – правильно “знизувати плечима” або “про смаки не сперечаються”, що є калькуванням з російської – “О вкусах не спорят”. Натомість в українській мові цьому вислову відповідає “кому піп, кому попадає, а кому попова дочка”. Таке ж саме чуття мови він має виявляти щодо свіжих мовних знахідок, як-от okazіональне дієслово “рунитися”. Не важко запримітити, що це слово утворене цілком у душі граматичної системи української мови, а тому органічно сприймається мовною свідомістю читача. (Завгородня Л.В. Основи літературного редагування, ст. 92)

6. Перевірте, чи правильно класифіковано помилки.

6.1. «На конференції виступили вчені, професори та бородаті чоловіки» – логічна помилка: порушення принципу однорідності.

6.2. «Ми рахуємо, що цей проєкт є самим перспективним» – лінгвістичні (лексична та морфологічна) норми.

6.3. «У 1945 році було підписано акт про капітуляцію Наполеона» – фактична помилка.

7. З'ясувати, які норми порушено, виправити помилки.

7.1. Священими вважалися птахи й тварини. Зокрема, зозуля – провісниця майбутнього; голуб – символ кохання; ластівка – доля людини; ворони – священні птахи; сова – символ смерті та пітьми... З тварин священними вважалися коні та воли, а з комах – бджола й сонечко.

7.2. Гуцули – корінний народ карпат.

7.3. Для досягнення поставленої мети необхідно розв'язати слідуєчі завдання.

7.4. Принцип сполучення наукової праці з навчанням стає діючим фактором формування фахівця.

Завдання для самостійної роботи

1. Опрацюйте статтю одного з теоретиків редагування (В. Різуна, М. Тимошика чи Н. Зелінської) та випишіть ключові тези про сутність редакторського аналізу.

2. Підготуйте повідомлення: «Чи може штучний інтелект повністю замінити людину в реалізації мети редагування?».

3. Теоретична розвідка: «Стандартизація та кодифікація як основа редакційної діяльності: роль ДСТУ та правопису».

4. Опрацюйте матеріал: «Поняття редакційної норми.

Будь-яке повідомлення можна передати безкінечною кількістю способів. При цьому їх будують, використовуючи певні параметри, списки, шаблони, структури, моделі та положення. Проте кожне суспільство накладає на повідомлення обмеження – мовні, композиційні, стильові та ін. Та й реципієнт сприймає його найефективніше тоді, коли

воно має строго визначену одну чи кілька можливих варіантів форми, тобто особливості сприйняття реципієнта також накладають на повідомлення обмеження. Таким чином, внаслідок наявності перелічених обмежень із усієї безкінечної множини варіантів залишають лише мінімальну їх кількість. Ця мінімальна кількість повідомлень є оптимальною. Такі оптимальні варіанти повідомлень вважають нормативними і з ним виділяють самі норми.»

Контрольні запитання та завдання

1. Дайте визначення редакційній нормі. Чому вона вважається ширшим поняттям, ніж просто літературна (мовна) норма?
2. Сформулюйте основну мету редагування. Як вона трансформується залежно від типу видання (наприклад, наукове, медійне)?
3. Схарактеризуйте об'єкт і предмет роботи редактора. У чому полягає різниця між ними?
4. Які види редакційних норм ви знаєте?
5. Яка роль професійної етики редактора у процесі обґрунтування правки авторові?
6. Назвіть 3–4 критерії, за якими редактор може оцінити змістову якість тексту до початку його мовного виправлення.
7. До якого виду помилок (лексична, граматична чи логічна) ви віднесете вживання канцеляризмів у медійному тексті? Обґрунтуйте свою позицію.

Практичне заняття 5.

ТЕМА 5. Методи виправлення. Межі втручання редактора у текст

Тип заняття: практичне заняття діагностично-корекційного типу (виявлення, класифікація та усунення мовних порушень через вибір оптимального методу виправлення).

Методичний коментар. Метою заняття є опанування технічного арсеналу редактора (вчитування, скорочення, обробка, переробка) та формування професійного розуміння «авторського права» на індивідуальний стиль. На цьому етапі студент має навчитися не просто бачити помилку, а обирати той метод корекції, який мінімально «травмує» авторський задум, але максимально наближає текст до норми. Основний методичний акцент робиться на дотриманні меж втручання. Редактор має стати «першим читачем» та «адвокатом мови», а не співавтором. Студенти вчать розрізняти об'єктивно необхідну правку (виправлення порушень норм) та суб'єктивну правку (зміна стилю під власний смак).

Питання для обговорення (наукові повідомлення)

1. Однозначні, неоднозначні, багатозначні види виправлень.
2. Формалізовані (нетворчі) виправлення (переставлення, видалення, заміна, вставлення, спеціальні виправлення).
3. Неформалізовані (творчі) виправлення (скорочення, опрацювання, перероблення).
4. Межі втручання редактора у текст: етичні засади взаємодії редактора з автором.

Практичні завдання

1. У наведених реченнях **ідентифікуйте** помилки та застосуйте техніки **видалення, заміни, вставлення або переставлення**. Укажіть, який саме формалізований метод ви використали.

1.1. Цей проєкт є найбільш найкращим серед усіх поданих на конкурс.

1.2. Ми маємо обов'язково і неодмінно врахувати всі чинники впливу.

1.3. У черзі стояли жінки, діти, люди похилого віку та вчителі.

1.4. Звіт було завантажено лише вчора який містить усі необхідні цифри.

1.5. Вплив дестабілізуючого фактора (зміни температури оточуючого середовища) на частотну залежність зміни еквівалентної ємності активного елемента представлений на рисунку.

1.6. Підводячи підсумок нашого дослідження, можемо зробити деякі узагальнюючі висновки.

2. Проаналізуйте фрагмент медійного тексту. Спробуйте застосувати до нього два різні методи:

а) скорочення: вилучіть «воду» та мовні штампи, не змінюючи структуру речень;

б) опрацювання: відшліфуйте текст, замінюючи складні конструкції на динамічніші, щоб покращити сприйняття.

Текст для роботи: «На сьогоднішній день ми маємо таку ситуацію, що питання допомоги армії стає надзвичайно актуальним для кожного з нас. Варто зазначити той факт, що кожна гривня, яку ви донатите, відіграє свою велику роль у справі нашої спільної перемоги. Не можна не згадати і про волонтерів, які працюють 24/7».

3. Виконайте перероблення одного із текстів (на власний вибір).

Методична порада до виконання:

- 1) виділити факти (хто? що? де? коли? навіщо?);
- 2) визначити цільову аудиторію (кому ми це кажемо?);
- 3) обрати стиль (медійний, офіційно-діловий, науковий);
- 4) написати текст «з нуля», не підглядаючи у формулювання автора.

3.1. Проблема: текст переобтяжений пасивними конструкціями, віддієслівними іменниками та складним для сприйняття синтаксисом.

Завдання: переробити на короткий інформаційний пост для соцмереж.

Текст: «З боку адміністрації навчального закладу було ініційовано процес здійснення перевірки стану дотримання студентами правил внутрішнього розпорядку в гуртожитках у вечірній час. Вищезазначені заходи мають на меті забезпечення підвищення рівня безпеки життєдіяльності та запобігання виникненню випадків порушення тиші».

3.2. Проблема: надмірна емоційність, відсутність структури, повтори.

Завдання: Переробити на лаконічну новинну замітку в медійному стилі.

Текст: «Ой, ви просто не повірите, що я вчора бачив на тій виставці! Це було щось неймовірне, просто вау! Там були такі картини, ну такі... сучасні, короче. Хтось каже, що це мазня, а я думаю, що це круто. Всім раджу сходити, бо виставка скоро закриється, десь через три дні, і ви все пропустите, а там реально є на що подивитися!»

3.3. Проблема: використання термінів не за призначенням, логічні помилки, «вода».

Завдання: Сформулювати чітку тезу (науковий стиль) або корисну пораду для аудиторії.

Текст: «В аспекті глобальної цифровізації нашого буття відбувається певна трансформація когнітивних патернів у

молодіжному середовищі, що зумовлює детермінацію кліпового мислення, яке, чесно кажучи, дуже сильно заважає всім нормально вчитися і зосереджуватися на читанні книжок, бо ТікТок забирає весь вільний час і енергію».

3.4. Проблема: змішування всього – від сленгу до канцеляризмів, відсутність розділових знаків.

Завдання: Створити офіційне оголошення.

Текст: «Слухайте сюди значить, по поводу завтрашнього суботника. Хто не прийде – той сачкує, але офіційно ми це називаємо "відсутність з поважних причин". Беріть рукавиці бо гребти прийдеться багато, ми там рішили парк прибрати біля універу. Стартуємо десь о дев'ятій, не запізнюйтесь, бо декан буде особисто всіх чекать».

4. Межі втручання редактора та авторський стиль.
Відредагуйте один із запропонованих фрагментів (виконайте лише ті правки, що є об'єктивно необхідними) та обгрунтуйте свої дії.

Контекст: фрагменти текстів медійного стилю: авторська колонка, пост у Facebook.

Текст 1. Київ весняний – це любов з першого подиху, чесно! Коли каштани починають «свічкувати», а місто прокидається від зимового анабіозу... Хтось каже: «це ж просто дерева», але я бачу в цьому цілий всесвіт. Мабуть я занадто романтичний сьогодні, але такий вже я є.

Текст 2. Кава в цьому закладі – то окремий вид мистецтва, без перебільшень. Бариста каже, що зерна «правильно засмажені», а я просто відчуваю цей нереальний аромат, який заповнює все навколо. Може я і кавовий сноб, але кращого еспресо в радіусі п'яти кварталів точно не знайти. Заходьте сюди, коли будете проходити мимо, воно того варте!

Текст 3. Знаєте, цей драйв, коли ти розумієш: все було не дарма. Ми вчора нарешті домучили ту складну логістику і

тепер пакунки летять до адресатів зі швидкістю світла. Було трохи стрьотно, що не встигнемо до комендантської, але волонтерський рандом знову спрацював на нашу користь. Мабуть, хтось зверху таки підмигує нам, коли ми робимо правильні речі. Тож, не збавляємо темп, друзі, попереду ще багато «неможливого»!

Завдання для самостійної роботи

1. Підготуйте аналітичну доповідь: «Межі редакторського втручання: де закінчується норма і починається суб'єктивізм?»
2. Опрацюйте теоретичний матеріал.

Переставлення:

- не вимагає пристосування до авторського стилю;
- обсяг авторського оригіналу зберігається;
- в авторському тексті змін нема;
- можливе ненавмисне спотворення послідовності подій чи логічних зв'язків.

Видалення:

- не вимагає пристосування до авторського стилю;
- обсяг авторського оригіналу зменшується;
- можливе ненавмисне видалення цінної інформації;
- вимагає пристосування до авторського стилю.

Заміна:

- є текст-прототип, що полегшує підлаштування під авторський стиль;
- обсяг переважно не змінюється;
- можливе видалення цінної інформації.

Вставлення:

- повідомлення може стати зрозумілішим;
- вимагає пристосування до авторського стилю;
- обсяг повідомлення збільшується.

Скорочення:

- не вимагає пристосування до авторського стилю;
- обсяг оригіналу зменшується;

– частина інформації втрачається.

Опрацювання:

- вдосконалення повідомлення;
- вимагає пристосування до авторського стилю;
- можливе спотворення інформації.

Перероблення:

- вдосконалення повідомлення;
- максимальні зміни;
- вимагає пристосування до авторського стилю.

3. Опрацюйте: Партико З.В. Загальне редагування. Нормативні основи. Львів: Афіша, 2006. с. 114–120.

Контрольні запитання та завдання

1. Переваги й недоліки методів виправлення.
2. У чому полягає різниця між вичитуванням та опрацюванням тексту?
3. Які виправлення вважаються однозначними? (Наведіть приклади орфографічних помилок).
4. Коли метод перероблення стає виправданим і чи не порушує він етичні засади взаємодії з автором?
5. Схарактеризуйте етичні аспекти взаємин «автор – редактор»: де проходить межа допустимого втручання в авторський текст?
6. Назвіть 3 ознаки того, що редактор перейшов межу і став «співавтором».

Практичне заняття 6.

ТЕМА 6. Науковий стиль української мови: поза- та внутрішньомовні чинники формування, поділ на підстили, стильові норми усіх мовних рівнів

Тип заняття: практичне заняття аналітико-трансформаційного типу.

Методичний коментар. Мета заняття – сформувати у студентів-філологів стійку здатність ідентифікувати науковий стиль не лише за зовнішніми ознаками (терміни), а й за внутрішньою архітектурою (абстрагованість, підкреслена логічність, об'єктивність та ін.).

Питання для обговорення (наукові повідомлення)

1. Поняття «науковий стиль».
2. Стильові ознаки наукового тексту.
3. Позамовні та внутрішньомовні (лексичні, морфологічні, словотвірні, синтаксичні) чинники формування наукового тексту.
3. Підстили та жанри наукового стилю.

Практичні завдання (використані тексти є адаптованими навчальними моделями, сформованими для відпрацювання навичок лінгвостилістичного аналізу).

1. Проаналізуйте тексти. Назвіть стильові ознаки та мовні засоби, якими вони втілюються. Подумайте, чи можна визначити домінують стильову ознаку кожного тексту?

1.1. Процес формування перекладацької компетенції передбачає засвоєння алгоритмів трансформації на різних мовних рівнях. Вивчення міжмовної асиметрії дозволяє дійти висновку про неможливість повної еквівалентності без урахування прагматичного контексту. Під час аналізу

мовних одиниць особлива увага приділяється виявленню прихованих смислів, що вимагає залучення фонових знань про культуру країни, мова якої вивчається.

Методичний коментар до 1.1.: 1) зверніть увагу на віддієслівні іменники, відсутність конкретного суб'єкта, узагальненість та понятійність; 2) спробуйте замінити віддієслівні іменники дієсловами (наприклад: засвоєння → засвоїти) та проаналізуйте, чому після такої заміни текст втрачає абстрагованість.

1.2. Лексичне значення слова є складним семантичним утворенням, у якому виділяють денотативний та конотативний компоненти. Точність семантичного аналізу забезпечується чітким розмежуванням сигніфіката, що відображає понятійне ядро, та денотата, який вказує на конкретний об'єкт реальності. Характерно, що в науковому дискурсі слова функціонують переважно у своїх прямих значеннях, що мінімізує вплив прагматичних нашарувань. З огляду на це, системний опис лексики вимагає використання суворого компонентного аналізу для виявлення елементарних смислів – сем. Отже, стабільність семантичної структури мови гарантує однозначність передачі змісту, забезпечуючи ефективність інтелектуальної комунікації.

Методичний коментар до 1.2.: 1) зверніть увагу на високу щільність термінів, відсутність синонімії, пряме значення слів; 2) перевірте, чи можна дібрати до термінів синоніми; 3) встановіть, чи використання синонімів у науковому тексті є помилкою, що порушує ознаки точності, однозначності та номінативності.

2. Проаналізуйте тексти. Виділіть головну думку, аргументи та висновок. **Підкресліть** мовні засоби, що

забезпечують причиново-наслідковий зв'язок і логічну послідовність.

Методичний коментар.

Під час роботи з текстами зверніть увагу: заміна одного сполучника іншим може змінити логічний відтінок. Наприклад, сполучник *оскільки* звучить більш академічно, ніж *тому що*. Знайдіть ці сполучники та перевірте, чи не «провисає» логіка між аргументами. Подумайте, чи можна у тексті 1.2. замінити вставну конструкцію «*З одного боку / З іншого боку*» на «*По-перше / По-друге*»? Як це змінить логічний акцент?

2.1. Формування японської писемної традиції характеризується унікальним синкретизмом, **оскільки** воно базується на одночасному використанні ідеографічних та фонографічних систем. **По-перше**, запозичення китайських ієрогліфів (кандзі) дозволило зафіксувати поняттєву базу мови. **По-друге**, створення власних складових абеток (хірагана та катакани) забезпечило можливість передачі граматичних формантів, невластивих китайській мові. **Отже**, сучасне японське письмо є результатом тривалої адаптації чужорідних елементів до національної мовної структури, що **свідчить про** високу трансформованість цієї системи.

2.2. У сучасній корейській комунікативній культурі концепт «ввічливості» залишається домінантним чинником, **тому що** він безпосередньо корелює з конфуціанським соціокультурним кодом. **З одного боку**, використання гонорифічних суфіксів та рівнів мовлення дозволяє чітко маркувати соціальну ієрархію. **З іншого боку**, мовленнєва поведінка індивіда сприймається як показник його

освіченості та статусу сім'ї. **Таким чином**, мовна компетенція в Кореї виходить за межі лінгвістики, **оскільки** вона виконує важливу регулятивну функцію в суспільних відносинах».

2.3. Переосмислення Японією своєї оборонної стратегії у 2020-х роках є логічним наслідком зміни безпекової архітектури в Азії. **Оскільки** регіональні загрози набувають гібридного характеру, офіційне Токіо змушене відходити від політики пасивного пацифізму. **Зокрема**, останні зміни в законодавстві дозволяють розширити участь сил самооборони в міжнародних операціях. **Це дозволяє стверджувати**, що Японія поступово трансформується у проактивного суб'єкта глобальної безпеки. **Відповідно**, наукове осмислення цього процесу вимагає залучення нових категорій політичного аналізу.

2.4. Адекватність перекладу сходознавчих текстів залежить від глибокого розуміння фонових знань реципієнта, оскільки культурні лакуни можуть призвести до повної втрати первинного сенсу. По-перше, перекладач має враховувати контекстуальні значення безеквівалентної лексики. По-друге, вибір перекладацької стратегії (доместикації чи форенізації) детермінується прагматичною настановою самого тексту. Отже, переклад у галузі сходознавства виступає не просто актом мовної медіації, а складною формою міжкультурного діалогу.

2.5. Цифровізація корейського суспільства призвела до трансформації етикетних норм, внаслідок чого в інтернет-комунікації спостерігається тенденція до спрощення рівнів ввічливості. Проте ієрархічність мови залишається базовою ознакою національної ідентичності. Це пояснюється тим, що мовні маркери статусу виконують регулятивну функцію,

без якої неможлива соціальна взаємодія в корейському середовищі. Таким чином, навіть у межах сучасних медійних платформ корейська мова зберігає свою вертикальну структуру.

3. Доведіть належність текстів до наукового стилю, **проаналізувавши** їх за алгоритмом «Внутрішньомовні чинники формування наукового тексту».

Алгоритм (на прикладі 3.1.).

1. Лексичний рівень:

- **терміни** (*дериваційні процеси, неолексеми, ...*);
- **абстрактна лексика**, що позначає наукові поняття (*динаміка, система, адаптивність, ...*).

2. Морфологічний рівень:

- доведіть «іменний характер» стилю: порахуйте кількість **іменників, прикметників та займенників** в одному з речень та порівняйте їх із кількістю дієслів;
- випишіть **віддієслівні іменники** та поясніть їхню роль у створенні ефекту опредмеченої дії (*інтенсифікація, залучення, виникнення, ...*);
- виділіть **дієслова широкої семантики** та дієслова-зв'язки (*функціонує, стає, засвідчує*);
- зверніть увагу на **позачасовість дієслів** (теперішній час постійної дії: *спостерігається, приводить*).

3. Синтаксичний рівень:

- проаналізуйте **структуру речень** (переважання складних сполучникових речень та вставних конструкцій);
- знайдіть приклади **складних речень**, де частини поєднані за допомогою підрядного зв'язку, і з'ясуйте, як це сприяє точності думки;

- випишіть **засоби зв'язку**, що вказують на причиново-наслідкові зв'язки (*оскільки, ...*);
- знайдіть **маркери логічної послідовності** (*по-перше, по-друге, отже*).

3.1. Динаміка лексико-семантичної системи сучасної української мови зумовлена інтенсифікацією дериваційних процесів та активним залученням іншомовних запозичень. Оскільки мова функціонує як відкрита структура, виникнення неолексем стає логічним наслідком потреби в номінації нових соціокультурних реалій. По-перше, спостерігається розширення семантичного обсягу вже наявних слів через механізм метафоризації. По-друге, детермінація термінотворення цифровою сферою приводить до появи системних синонімічних рядів. Отже, сучасний етап розвитку мови засвідчує її високу адаптивність до екстралінгвістичних чинників.

3.2. Когнітивна лінгвістика розглядає концепт як базову одиницю ментальних ресурсів нашої свідомості та ту інформаційну структуру, що відображає знання й досвід людини. Оскільки концепт є результатом взаємодії культурно-детермінованих чинників, його змістове наповнення не залишається статичним. По-перше, динаміка концепту зумовлена постійною трансформацією соціокультурного середовища. По-друге, актуалізація окремих когнітивних ознак залежить від прагматичного контексту комунікації. Отже, концептуальний аналіз дозволяє реконструювати фрагменти мовної картини світу, що є необхідною умовою для розуміння етнокультурної специфіки мислення.

3.3. Процес відтворення японських ономотопів в українському перекладі вимагає застосування комплексних лексико-граматичних трансформацій, адже прямі фонологічні відповідники між цими мовними системами зазвичай відсутні. Внаслідок того що японська мова характеризується високою питомою вагою звуконаслідувальної лексики, перекладач змушений вдаватися до описової перифрази або функціональних аналогів. Таким чином, адекватність перекладу детермінується не механічним копіюванням звукової форми, а збереженням семантичної та образної структури оригіналу. Це дозволяє стверджувати, що успішна трансляція східного тексту в європейський культурний простір можлива лише за умови глибокого лінгвокраїнознавчого аналізу.

4. Проаналізуйте взаємодію позамовних чинників та внутрішньомовних засобів у текстах.

Методичний коментар (на прикладі 4.1.).

1. Встановіть позамовні чинники (сфера вживання – інституційна, наукова; **цільовий адресат** – фахівець у галузі лінгвістики, філології чи культурології (студенти-філологи, аспіранти, науковці); **мета/комунікативний намір** – передача/поширення теоретичних знань; **функції** – інформативна та акумулятивна (текст акумулює та передає об'єктивні відомості про когнітивні властивості мови; кожне речення розширює інформаційне поле реципієнта), пізнавальна/когнітивна (у тексті зафіксовано процес наукового пізнання (від аналізу ознак до синтезу висновку), метамовна (опис мовних явищ засобами лінгвістичної термінології («лексичні одиниці», «вербальні коди») та ін.

2. Визначте стильові ознаки (об'єктивність (зосередженість на предметі вивчення, безособовість

мовного вираження, відсутність суб'єктивізму); **точність** (досягається використанням однозначних номінацій («мовна картина світу», «лінгвокультура»); **абстрагованість та понятійність** (оперування категоріями високого ступеня узагальненості та предметності); **причиново-наслідковість** (чітка синтаксична залежність між реченнями, де кожне наступне обґрунтовує або пояснює попереднє); **підкреслена логічність** (розгортання думки завершується узагальнювальним твердженням, маркованим підсумковим словом); **висновковість** (текст має узагальнені підсумки).

3. Назвіть внутрішньомовні засоби та вкажіть, які позамовні чинники та стильові ознаки вони забезпечують (лексичний рівень: терміни («когнітивна функція», «номінація»,) забезпечують **точність** викладу; **морфологічний рівень:** віддієслівні іменники («впорядкування», «сприйняття», «формування») втілюють **абстрагованість**; дієслова-зв'язки («є») та дієслова теперішнього часу («відображає», «фіксує», «підтверджує») вказують узагальненість, позачасовість, об'єктивність; **синтаксичний рівень:** **логічність** викладу та **причиново-наслідковість** реалізуються конструкціями «Така ознака зумовлена передусім», «З огляду на це», а **висновковість** – «Отже»).

4.1. Мовна картина світу є специфічним способом впорядкування знань про навколишню дійсність, який відображає історичний та культурний досвід певної спільноти. Така ознака зумовлена передусім вибірковою номінацією об'єктів залежно від їхньої значущості для життєдіяльності етносу. Поза тим, мовна система фіксує особливості сприйняття часу, простору та соціальних відносин. З огляду на це, аналіз лексичних одиниць дає змогу реконструювати ментальні структури, характерні для

конкретної лінгвокультури. Отже, когнітивна функція мови забезпечує не тільки комунікацію, а й формування унікального світогляду, що підтверджує тісний зв'язок мислення з вербальними кодами.

4.2. Медійний дискурс є рухливою системою, яка миттєво реагує на трансформації в інформаційному середовищі. Характерно, що цифровізація комунікації приводить до появи гібридних текстів, де вербальні елементи поєднуються з візуальними та технічними маркерами. Водночас мовна компетенція журналіста залишається головним інструментом верифікації фактів у потоці неструктурованої інформації. За таких умов точність терміновживання та дотримання граматичних норм є показником фахової якості медіапродукту. Таким чином, сучасний медійний текст виконує комунікативну та прагматичну функції, забезпечуючи ефективний діалог між суб'єктами інформаційного простору.

5. Прочитайте тексти на споріднену тематику. **Визначте** підстиль кожного (власне науковий, науково-навчальний чи науково-популярний). Свою думку **обґрунтуйте**, спираючись на внутрішньомовні ознаки.

5.1.

1. Специфіка перекладу японських безособових конструкцій зумовлена відсутністю прямої граматичної відповідності в українській мові. Для досягнення еквівалентності перекладачеві необхідно застосувати трансформацію деноміналізації або використати неозначено-особові речення. Слід пам'ятати: контекстуальний підмет у японській мові часто є еліптованим, що вимагає від реципієнта глибокої дедукції на основі фонових знань.

2. Японська мова часто здається «загадковою», бо японці не люблять казати прямо «Я». У реченні вони часто просто викидають підмет. Уявіть, як важко перекладачеві! Йому доводиться працювати майже як детективу, щоб зрозуміти з контексту, хто ж саме виконує дію. Це робить переклад зі східних мов справжнім мистецтвом інтерпретації, де кожне слово – це ключ до іншої культури.

3. Під час вивчення теми «Синтаксис японського речення» студентам слід звернути увагу на явище еліпсису (пропуску) головних членів речення. Запам'ятайте основне правило: якщо підмет зрозумілий із попереднього контексту, він не вербалізується. Розглянемо приклад на сторінці 45 та спробуємо перекласти його, використовуючи різні типи українських безособових структур.

5.2.

1. Під час вивчення курсу «Культура Кореї» студенти мають засвоїти етикетні норми «Тадо2 (Шлях чаю), що включають ритуальне приготування напою.

2. Феноменологія корейської чайної церемонії зумовлена специфікою гідротермального режиму регіону та особливостями ферментації листя *Camellia sinensis*.

3. Чайна церемонія в Кореї – це просто топ-тема для тих, хто любить медитацію. Ви знали, що там використовують особливий керамічний посуд?

6. Проаналізуйте текст і встановіть, до якого підстилю чи міжстильового варіанта він належить.

Зразок аналізу (на прикладі 6.1.).

1. Ознаки наукового стилю: термінологія (*система, неолексеми, детермінує, соціальна репрезентація*), чітка логічна структура (теза – аргументи – висновки), логічна послідовність, виражена синтаксичними одиницями (*оскільки, отже*).

2. Ознаки медійного стилю: полемічний тон (риторичні питання), оцінна лексика (*миттєва номінація, плекання*), актуальність теми для широкого загалу, метафоричність (*лавина англіцизмів, перетравлювати чуже*).

3. Отже, текст належить до ...

6.1. Сучасна українська мова перебуває в стані активної лексичної експансії, оскільки глобалізація та цифровізація вимагають миттєвої номінації нових реалій. Чи варто боятися англіцизмів, які лавиною входять у наш повсякденний вжиток? По-перше, мова – це саморегульована система, що здатна самостійно «відсіювати» зайве. По-друге, адаптація запозичень часто свідчить про життєздатність мови, а не про її занепад. Таким чином, ми спостерігаємо процес природної еволюції, де запозичення стають будівельним матеріалом для нових значень. Отже, замість боротьби з «мовним імпортом», філологам та медійникам варто зосередитися на плеканні внутрішніх ресурсів мови. Адже мовна стійкість – це не ізоляція, а здатність перетравлювати чуже, залишаючись собою.

6.2. Праця над текстом потребує самокритичного невдоволення, переробок і виправлень. Це важче, ніж просто виповнювати сторінки сірою словесною жуйкою, але без цього неможливо створити глибокий і читабельний

твір. Жоден серйозний автор не пише «одним махом»; не закреслюють і не переписують хіба що графомани. Писемне мовлення, на противагу усному, дає змогу вдумливіше працювати зі словом, відточувати стиль, повертатися до написаного. На щастя, комп'ютер незмірно полегшує справу. Невимогливий до себе автор ніколи не напише хорошого тексту, як, утім, і не стане відомим ученим. Тому вдосконалення своєї мови має стати внутрішньою потребою (П. Селігей. Заговори, щоб я тебе побачив, або Мова науки очима лінгвіста).

7. Трансформуйте власне науковий текст у науково-навчальний або науково-популярний.

7.1. Фразеологічна одиниця є стійким за складом і структурою, лексично неподільним та цілісним за значенням словосполученням, що відтворюється в готовому вигляді. Ключовими ознаками фразеологізму є еквівалентність слову, ідіоматичність (невивідність загального значення зі значень окремих компонентів) та відтворюваність. Генезис таких одиниць тісно пов'язаний з метафоризацією професійної діяльності або побутового досвіду спільноти. Поза тим, фразеосистема мови акумулює експресивний потенціал лінгвокультури, забезпечуючи вторинну номінацію об'єктів дійсності з виразним оцінним компонентом.

7.2. Комунікація – це процес передавання інформації між суб'єктами за допомогою знакових систем, насамперед мови. У науковому контексті комунікація розглядається як структурований обмін знаннями, що передбачає наявність адресанта, адресата, повідомлення та каналу зв'язку. Ефективність наукової комунікації залежить від спільності

кодів учасників та дотримання норм відповідного функціонального стилю. Порушення цих умов призводить до зниження точності інтерпретації наукової інформації.

7.3. Ідентичність – це багатовимірна соціокультурна категорія, що відображає усвідомлення індивідом своєї належності до певних соціальних, культурних або мовних спільнот. У гуманітарних науках ідентичність розглядається як динамічний процес, а не як фіксована характеристика. Формування ідентичності відбувається у взаємодії індивіда з соціальним середовищем та опосередковується мовними і символічними практиками. У науковому аналізі ця категорія використовується для пояснення механізмів самоідентифікації та групової солідарності.

Завдання для самостійної роботи

Оберіть будь-яке визначення з лінгвістичного словника та трансформуйте його у науково-навчальний та науково-популярний підстилі.

Контрольні запитання та завдання

Визначте, який тип наукового підстилю репрезентує кожен фрагмент. Аргументуйте відповідь, вказавши на 1 ключовий мовний маркер.

1. Уявіть, що кожне слово має свій "паспорт", де записані всі його родичі-синоніми. Це допомагає нам не повторюватися
2. Синонімія є типом семантичних відношень, що базується на повній або частковій ідентичності денотативного значення лексем».
3. Під час аналізу тексту синоніми (наприклад: *йти, простувати, чимчикувати*) слід розрізняти за стилістичним забарвленням.

Практичне заняття 7.

ТЕМА 7. Редагування наукових текстів: лексичний рівень

Тип заняття: практичне заняття діагностично-трансформаційного типу з елементами фахової аргументації редакційних рішень.

Методичний коментар. Мета заняття – розвинути у студентів навички редагування термінологічних пластів та усувати лексичні порушення (багатозначність, надлишкову синонімію, емоційність), що порушують принцип однозначності наукового викладу. Редагування розглядається не як механічне виправлення помилок, а як процес оптимізації лексичного складу для досягнення максимальної точності й логічності.

Питання для обговорення (наукові повідомлення)

1. Лексична структура наукового тексту як об'єкт редагування: терміни, термінологізовані одиниці та загальнонавчана лексика.

2. Типологія та ієрархія терміносистем у процесі правки.

2.1. Загальнонаукові терміни: проблема конкретизації значення в межах певної галузі.

2.2. Міжгалузеві терміни: уніфікація значень у суміжних науках.

2.3. Вузькоспеціальні терміни: точність використання фахових номінацій та номенклатурних назв.

3. Усунення лексичних помилок у науковому тексті.

3.1. Тенденція до однозначності: методика усунення багатозначності та переносних значень під час редагування.

3.2. Мотивованість запозичень: критерії вибору між іншомовним терміном та українським еквівалентом.

3.3. Усунення термінологічної синонімії: чому «варіативність» є помилкою в науковому стилі.

3.4. Стилiстична нейтральнiсть тексту: виявлення та заміна емоційно-експресивних елементiв.

Практичнi завдання

1. Проаналiзуйте поданi речення. **Визначте**, до якої групи належать **пiдкресленi** термiни (загальнонауковi, мiжгалузевi чи вузькоспеціальнi). **Виправте** помилки, пов'язанi з недостатньою конкретизацією значення.

1. У цiй роботi ми розглядаємо мову як певну **систему**, що має свої правила (*трансформуйте «певну систему» у вузькоспеціальну номiнацію*).

2. Економiчна **санація** пiдприємства та **санація** мовного простору мають спiльну логiку оздоровлення (*обґрунтуйте доцiльнiсть вживання мiжгалузевого термiна в лiнгвiстичному контекстi*).

3. Автор використовує складнi **кандзи** (iєрогліфи китайського походження, що є невид'ємною частиною японської писемностi – О.Л.) для опису **динамiки** тексту (*класифікуйте термiни та конкретизуйте змiст мiжгалузевого термiна*).

4. Сучасна **теорiя** перекладу базується на врахуваннi багатьох зовнiшнiх факторiв (*трансформуйте загальнонауковий термiн «теорiя» та розмиту сполуку «зовнiшнiх факторiв» у вузькоспеціальнi поняття*).

5. У цьому романi автор використовує цiкаві **засоби**, щоб показати внутрiшнiй свiт героя (*замiнить слово «засоби» на вузькоспеціальнi лiтературознавчi термiни*).

6. Процес **рецепції** (сприйняття) античної спадщини став важливою **частиною** розвитку європейського мистецтва

(класифікуйте термін «рецепція»; трансформуйте слово «частина» у термін, що вказує на етап або чинник).

7. Дослідник вивчає **функцію** народної пісні в сучасному міському середовищі *(визначте групу терміна «функція»; уточніть, про яку саме функцію йдеться – магічну, естетичну чи комунікативну).*

8. **Трансформація** українських обрядів у ХХІ столітті пов'язана з впливом сучасних технологій *(визначте групу терміна «трансформація»; уточніть зміст: йдеться про видозміну, архізацію чи модернізацію?)*

9. Кожна **категорія** етики (наприклад, добро чи зло) допомагає людині робити вибір *(класифікуйте термін «категорія»; обґрунтуйте, чи є цей термін загальнонауковим чи вузькоспеціальним для філософських наук).*

10. **Механізм** передачі традицій від покоління до покоління забезпечує збереження національної ідентичності *(визначте категорію терміна «механізм»; трансформуйте це поняття у вузькоспеціальну номінацію, що відповідає гуманітарному контексту, наприклад: культурна трансляція, спадковість або ретрансляція цінностей; прокоментуйте, як змінився зміст речення).*

2. У наведеному уривку використано **синоніми** на позначення одного термінологічного поняття. **Уніфікуйте** терміновживання та запропонуйте відредагований варіант.

2.1. Досліджуючи словотвори сучасної медіасфери, ми помітили, що ці неолексеми виникають дуже швидко. Деякі нові слова (інновації) закріплюються у словнику, а інші деривати зникають через місяць.

2.2. Тропи в поезії Т. Шевченка відіграють важливу роль. Автор використовує різноманітні художні засоби, при цьому фігури мовлення допомагають передати емоційну напругу.

3. Виявіть емоційно-експресивні елементи (епітети, метафори, суб'єктивні оцінки). **Відредагуйте** речення так, щоб вони відповідали нормам власне наукового підстилю.

3.1. Складна граматика цієї мови стає **справжнім кошмаром** для кожного студента-першокурсника. *(Підказка: трансформуйте метафору у констатацію високого ступеня когнітивної складності або специфіки морфологічної структури).*

3.2. Ця наукова теорія виглядає **досить сумнівною** і **не викликає особливої довіри**. *(Підказка: замініть суб'єктивне ставлення на академічну критику: "потребує додаткової верифікації" або "бракує доказової бази").*

3.3. **Варто підкреслити**, що цей переклад є **найкращим і найвлучнішим** серед усіх існуючих спроб. *(Підказка: замініть оцінні прикметники на термін "еквівалентний" або "адекватний").*

3.4. Вплив інтернету на мову – це палка з двома кінцями, яка несе загрозу чистоті нашої мови. *(Підказка: усуньте фразеологізм і метафору; використайте терміни "детермінація", "трансформація" або "лінгвістична стійкість").*

3.5. Ми спостерігаємо дивовижну лавину запозичень, яка просто шокує своєю агресивністю.

3.6. Автор блискуче і дуже тонко підмітив, що корейський етикет є неймовірно важливим.

3.7. На щастя, цифровізація допомагає нам швидко і легко фіксувати нові терміни.

4. Оберіть із дужок варіант і **обґрунтуйте** ваш вибір (точність, однозначність, належність до фахового словника).

Методичний коментар.

Під час обґрунтування студенти мають засвоїти правило: якщо український відповідник є усталеним терміном (як-от *дієслово, підмет, звуконаслідування*), використовувати іншомовне слово є помилкою (немотивоване запозичення); якщо ж питома слово має багато значень і є розмитим (*передбачення, поєднання*), варто обрати термін іншомовного походження задля точності.

4.1. (Дієслово / вербум) у японській мові завжди стоїть наприкінці речення.

4.2. (Звуконаслідування / ономапоєя) є характерною рисою корейської мовної культури.

4.3. (Видозміна / трансформація) фонем відбувається за суворими законами.

4.4. (Вступ / пролегомени) до цього дослідження містить огляд ключових праць.

4.5. (Дослідження / моніторинг) мовних змін дозволяє (бачити / фіксувати) появу нових значень у загальноживаних словах.

5. Уявіть, що ви – редактор наукового вісника. Автор подав науковий текст, де є речення: *«Мова виступає живим організмом, який постійно грає новими барвами»*.

1. **Проведіть** діагностику порушень.
2. **Запропонуйте** свій варіант правки.
3. **Сформулюйте** 2–3 аргументи-пояснення для автора.

6. Перед вами уривок із чернетки студентської доповіді. **Відредагуйте** його: уніфікуйте терміни, усуньте емоційність, конкретизуйте загальнонаукові поняття.

Я вважаю, що мова – це дуже цікава система, яка постійно рухається. Останнім часом ми бачимо дику кількість нових слів, які просто заливають нашу мову. Ці неологізми (або, як кажуть, новотвори) часто заплутують людей. Але на щастя, науковці роблять класні дослідження, щоб зрозуміти цей процес.

7. Відредагуйте речення, які часто зустрічаються у студентських наукових роботах першокурсників.

1. Вчені рахують, що японська мова дуже складна.
2. У корейській історії було багато цікавих моментів і подій.
3. Дана курсова робота піднімає питання про культуру Сходу.
4. Японці, вони дуже трудолюбивий народ, про це пишуть всі автори.
5. Японська поезія хайку являється дуже короткою і глибокою.
6. В даному тексті автор піднімає питання про труднощі перекладу.
7. Дослідження проводиться з метою вивчення впливу буддизму.

Завдання для самостійної роботи

1. Напишіть есе-обґрунтування (10–12 речень) «Чому термінологічна варіативність – це загроза для об'єктивності науки?». У тексті обов'язково використайте терміни: *однозначність, верифікація, когнітивна точність.*

2. Відредагуйте речення.

2.1. У XVIII ст. відбувалося значне зростання писемності. Про це свідчить збільшення накладів книг, енциклопедій, словників, періодичних видань, випуск щотижневих газет, журналів.

2.2. Мовні норми поділяються на строго обов'язкові та диспозитивні.

Контрольні запитання та завдання

1. Чому в науковому тексті слово «система» без уточнення вважається помилкою?

2. У чому полягає різниця між поняттями «варіативність» та «синонімія» в межах наукового терміна?

3. Як пов'язані між собою змістова точність та стилістична норма в науковій мові?

4. «Питоме / запозичене»: чи може надмірна боротьба за «чистоту» мови (пуризм) зашкодити точності наукового тексту?

Практичне заняття 8.

ТЕМА 8. Редагування наукових текстів: морфологічний і синтаксичний рівні

Тип заняття: практичне заняття діагностично-трансформаційного типу з елементами фахової аргументації редакційних рішень.

Методичний коментар. Мета заняття – сформувати у студентів цілісне уявлення про граматичний лад наукового тексту та розвинути практичні навички трансформації мовних одиниць відповідно до вимог наукового стилю.

Питання для обговорення (наукові повідомлення)

1. Редагування морфологічних і словотвірних засобів наукового тексту з метою забезпечення термінологічної точності та стилістичної нейтральності.
2. Редагування синтаксичних конструкцій наукового стилю з урахуванням логічної організації та нормативності викладу.
3. Редагування засобів текстової організації (безособових форм, вставних слів і словосполучень) для забезпечення об'єктивності, послідовності та достовірності наукового викладу.

Практичні завдання

1. Відредагуйте речення відповідно до норм наукового стилю. Мета – змістити акцент на об'єкт дослідження. **Поясніть**, яку стильову ознаку втілюють відредаговані компоненти.

1.1. Я знайшов у архівах цікаві факти, що мені допомогли зрозуміти історію. (*Замініть на: «Виявлені архівні дані сприяли глибшому розумінню...»*).

1.2. Я перевірів усі посилання і **можу стверджувати**, що дані правдиві. (*Замініть на: «На основі верифікації джерельної бази встановлено...»*).

1.3. У цій статті я хочу розповісти про те, як змінюються лінгвістичні норми.

1.4. Ми провели опитування і тепер хочемо показати результати в таблиці.

1.5. Я вважаю за доцільне спочатку розглянути теорію, а потім переходити до практики.

2. Для досягнення лаконічності та точності замініть дієслівні групи та підрядні речення віддієслівними іменниками.

Зразок: Коли мова розвивається... → Процес розвитку мови...

1. Коли перекладач адаптує текст... (*Під час...*).
2. Коли вчені досліджували фольклор, вони помітили...
3. Щоб покращити ефективність навчання... (*Із метою...*).
4. Щоб класифікувати ці явища, автор...
5. Якщо ми співставимо два переклади... (При зіставленні...).
6. Перед тим, як впроваджувати нову методику... (Перед впровадженням...).
7. Коли ми аналізуємо статистичні дані...
8. Після того як завершили експеримент...
9. Щоб апробувати результати дослідження...
10. Перед тим, як оприлюднити висновки...
11. До того, як розпочати тестування...

3. Знайдіть помилку в побудові речення. **Виправте її**, забезпечивши логічний зв'язок між частинами речення.

1. **Читаючи** статтю, мене вразили висновки автора.
2. **Аналізуючи** ієрогліфи, дослідником було помічено помилку.
3. **Використовуючи** нові методи, робота пішла швидше.

4. **Прочитавши** статтю, висновки здалися нам цілком логічними.
5. **Зібравши до купи** всі факти, теорія виглядає цілком логічно.
6. **Зіставивши** отримані дані, нами було зроблено висновок про ідентичність структур.
7. **Використовуючи** цей метод, результати стають більш точними та надійними.
8. **Аналізуючи** давні літописи, дослідникові відкрилися нові історичні факти.

4. Застосовуючи знання про позамовні чинники формування наукового стилю, **прокоментуйте** необхідність заміни виділених компонентів. **Відредагуйте** речення відповідно до норм наукового стилю.

1. **Я хочу наголосити**, що мова постійно розвивається і змінюється під впливом моди.
2. **Ми з вами бачимо**, як нові технології щодня додають у словник десятки слів.
3. **Я провів** це дослідження, щоб показати, наскільки важливо знати східні мови сьогодні.
4. **Ми помітили**, що автори медіатекстів часто зловживають іншомовними запозиченнями.
5. **Я відкрив** для себе, що синтаксис корейської мови має багато прихованих правил.

5. **Відредагуйте** речення, усунувши нагромадження однакових відмінкових форм (переважно родового відмінка), що ускладнюють сприйняття.

1. Процес обґрунтування методики дослідження специфіки функціонування мовних одиниць у текстах.
2. Питання визначення рівня ефективності використання системи автоматичного перекладу текстів.
3. Дослідження результатів аналізу показників динаміки зростання кількості термінів.

6. Замініть якісні прикметники (що виражають суб'єктивну оцінку або загальну ознаку) відносними прикметниками, що є маркерними для наукового стилю. Прокоментуйте зміну смислового навантаження.

Зразок: *глибокий* аналіз – *концептуальний* аналіз.

1. **Великі** зміни в законодавстві (замініть на прикметник, що вказує на правову сферу: *конституційні, нормативні*).

2. **Гарне** поєднання елементів (замініть на прикметник, що вказує на структуру).

3. **Погані** умови для експерименту (замініть на прикметник, що вказує на зовнішні чинники).

4. **Стара** методика дослідження.

5. **Нове** слово у науці.

7. Відредагуйте речення, замінивши підрядну частину дієприслівниковим зворотом або іменною конструкцією. Які стильові ознаки втілюють відредаговані речення.

1. Коли ми завершили цей експеримент, ми змогли нарешті зробити висновки.

2. Для того, щоб результати були точними, нам треба використовувати цифрові методи.

3. Через те, що автор не врахував культурний контекст, його висновки виглядають хибними.

4. У зв'язку з тим, що джерельна база була обмеженою, дослідження має попередній характер.

8. Відредагуйте речення відповідно до норм наукового стилю.

1. Так як ми не маємо достатньо даних, висновок зробити важко.

2. Автор описує життя поета, наповнене боротьбою, стражданнями та перемогами, що вражає читача.

Завдання для самостійної роботи

1. Скоротіть речення, замінивши підрядну частину дієприслівниковим зворотом або іменною конструкцією: «Оскільки ми використовуємо нові технології, ми можемо швидше обробляти тексти».
2. Пошукова робота. Знайдіть у науковій статті 5 прикладів вживання пасивних конструкцій (на *-но*, *-то*) та поясніть їхню роль у створенні об'єктивності викладу.

Контрольні запитання та завдання

1. У чому полягає суть термінологізації іменників у науковому тексті (на прикладі вживання форм числа)?
2. Яку роль відіграють відносні прикметники у створенні наукових дефініцій та уточненні понять?
3. Чому в науковому стилі надається перевага абстрактним іменникам на *-ння*, *-ття*, *-ство*?
4. Які переваги мають безособові та пасивні конструкції перед активними особовими синтаксичними структурами при редагуванні наукового тексту?
5. Що таке «нанизування» відмінків і якими способами редактор може усунути цю ваду тексту?
6. Які функції виконують вставні слова в науковому тексті (послідовність, достовірність, джерело) та як їх правильно пунктуаційно оформлювати?

Практичне заняття 9.

ТЕМА 9. Редагування наукових текстів: структура і цитування

Тип заняття: практичне заняття діагностично-трансформаційного типу з елементами фахової аргументації редакційних рішень.

Методичний коментар. Мета заняття – навчити студентів здійснювати комплексний аналіз **композиційної цілісності** наукового тексту та перевіряти нормативність оформлення апарату обґрунтування.

При редагуванні **структури** головна увага зосереджується на логічній послідовності викладу: від постановки проблеми до формулювання висновків. Редактор має перевірити функціональну відповідність кожного елемента (вступу, основної частини, висновків), забезпечити наявність чітких логічних переходів між розділами та дотримання принципу наукової ієрархічності (рубрикації).

Особливий акцент у цій темі зроблено на **цитуванні та покликаннях**. Редакторська експертиза тут охоплює два аспекти:

- 1) **змістовий:** доцільність цитати, її точність та органічне вплетення в авторський контекст (використання вставних конструкцій для вказівки на джерело, наприклад: *відповідно до теорії, за визначенням*);
- 2) **технічний:** відповідність покликань чинним стандартам ДСТУ.

Робота над цією темою передбачає формування «нульової толерантності» до плагіату та навичок коректної трансформації прямої цитати в непряму, що дозволяє уникнути надмірного цитування й зберегти авторський стиль викладу.

Питання для обговорення (наукові повідомлення)

1. Композиційні особливості наукового тексту.
2. Правила цитування в наукових роботах.
3. Комплексний редакторський аналіз наукового тексту та редагування.

Практичні завдання

1. Логічна структуризація та редагування змісту. Розподіліть наведені нижче назви розділів та підрозділів, так, щоб вийшло 2 розділи з відповідними підрозділами. **Визначте**, які з них мають суто теоретичний характер, а які прикладний/практичний. **Замініть** запитальні форми та розмовні конструкції в назвах.

Методичний коментар.

Під час редагування змісту важливо стежити за модальністю заголовків.

Теоретичні підрозділи оперують категоріями: *генезис, еволюція, поняття, чинники, засади, класифікація, типологія, аспекти* та ін..

Практичні підрозділи акцентують на дії та об'єкті: *аналіз, особливості функціонування, методика опрацювання, трансформація, прийоми редагування, ілюстративний огляд* та ін..

Стилістична порада: замість «Як писати?» використовуйте «Особливості написання...».

Тема – «Динаміка мовної норми в сучасних медійних текстах: між кодифікацією та узусом».

Назви розділів і підрозділів.

Назви розділів і підрозділів.

1. Аналіз типових відхилень від правописної норми в заголовках інтернет-видань.
2. Теоретичні аспекти динаміки мовної норми.
3. Що таке мовна норма та як вона змінюється з часом?
4. Функціонування фемінітивів у медіатекстах: від мовного експерименту до узуальної норми.
5. Поняття кодифікації, норми та узусу в сучасному мовознавстві.
6. Як редактори медіа ставляться до англіцизмів-новотворів (кейс-стаді).
7. Редакторський аналіз практичного використання мовних засобів у медіа.
8. Взаємодія функціональних стилів як чинник розхитування мовної норми.
9. Редакторська трансформація ненормативних лексем у медійному дискурсі.
2. Встановіть відповідність (оберіть із переліку ключових слів) та послідовність складників вступу до кваліфікаційної роботи «Мовні стратегії нейролінгвістичного програмування у текстах масової інформації».

Ключові слова: актуальність дослідження, мета, завдання, об'єкт дослідження, предмет дослідження, матеріал дослідження, методи, наукова новизна, практична цінність.

1. ... – вперше зроблена спроба застосувати у роботі метод нейролінгвістичного програмування – метамодель та за допомогою анкетування виявити мовні маніпуляції на свідомість читача.

2. ... роботи є дослідження мовних патернів у текстах економічної тематики у сучасних українськомовних виданнях та їхній вплив на реципієнта.

3. ... – тексти економічної тематики.

4. ... є тексти українськомовних інтернет-видань “Дзеркало тижня” за 2025 рік та “Економічна

права” за 2024-2025 роки. Методом вибірки було досліджено 135 патернів у текстах економічної тематики.

5. ... зумовлена завданням виявлення, ресстрації та вивчення функціонально значущих вербальних компонентів, що використовуються з метою маніпулювання суспільною свідомістю. Насамперед це дослідження “мовних пасток”, що спотворюють суть інформаційного тексту, яку сучасний читач, не аналізуючи і не піддаючи критиці, сприймає як один можливий варіант.

6. Для реалізації поставленої мети необхідно вирішити такі ...:

- розкрити сутність нейролінгвістичного програмування як особливого виду психологічного впливу у медійних текстах із позицій лінгвістики;

- схарактеризувати головні патерни, застосувавши один із методів НЛП – метамодель;

- довести сугестивний вплив текстів масової інформації, провівши лінгвістичний експеримент.

7. Дослідження матеріалу проводилося на основі описового, семантико-стилістичного, статистичного ... із застосуванням компонентного аналізу та супроводжувалося лінгвістичним коментуванням.

8. ... – полягає у можливості використання матеріалів і отриманих результатів у спецкурсах із психолінгвістики, соціолінгвістики та журналістики, а також як додатковий матеріал для розробки навчального курсу з нейролінгвістичного програмування.

9. ... – лексико-семантичні та структурні особливості нейролінгвістичних патернів.

3. Порівняйте 2 тексти та встановіть, який із них – авторський, а який – опрацьований редактором. Визначте, які методи виправлень застосовано редактором для усунення композиційних недоліків і граматичних помилок, а також неправильної фіксації цитат.

3.1. Проблеми сучасної термінографії

Дослідження термінологічних систем є пріоритетом мовознавства. «Словники нового покоління мають базуватися на антропоцентричному підході до мови, що дозволяє глибше розкрити когнітивні механізми термінотворення», – пише Іванченко П.О. (2023). Ми вирішили розглянути лексикографічні параметри.

Важливо зазначити про те, що «...необхідно враховувати динаміку розвитку наукових знань при укладанні словників», за словами Сидоренка В.М. Це забезпечує актуальність видання. Також у структурі словника важлива мікроструктура. Багато авторів кажуть, що словник – це складна система. Наприклад, один дослідник писав: «Словник – це не просто перелік слів, це відображення наукової картини світу, де кожна одиниця пов'язана з іншою тисячами невидимих зв'язків, які лексикограф має зробити видимими для читача через систему дефініцій та посилань».

3.2. Сучасна термінографія: когнітивний та системний аспекти

Дослідження термінологічних систем сьогодні є пріоритетним напрямом мовознавства. Зокрема, П.О. Іванченко наголошує на тому, що сучасні словники мають базуватися на антропоцентричному підході, який дозволяє глибше розкрити когнітивні механізми термінотворення (2023). **З огляду на це**, особливої ваги набуває аналіз лексикографічних параметрів.

На переконання В.М. Сидоренка, при укладанні словників необхідно враховувати динаміку розвитку наукових знань, що забезпечує актуальність фахового видання. **Крім того**, важливим елементом є мікроструктура словника. Більшість дослідників тлумачать словник як складну систему, що відображає наукову картину світу.

Зокрема, фахівці зазначають, що лексикограф через систему дефініцій має візуалізувати зв'язки між терміноодинацями, роблячи словник цілісною інформаційною моделлю знань.

4. Відредагуйте текст, виконавши послідовність дій:

а) проаналізуйте фрагмент тексту та виявіть помилки в його композиції;

б) виправте оформлення цитат (усуньте «відірваність» цитат від авторського тексту);

в) додайте слова-маркери для логічного зв'язку між думками;

г) відредагуйте бібліографічні покликання відповідно до стандарту ДСТУ (див. Додаток 1).

Роль метафори в науковому дискурсі

Метафора перестала бути лише прикрасою мови. Вона стала інструментом пізнання. «Метафора в науці виконує когнітивну функцію, допомагаючи описувати нові явища через уже відомі образи», зазначає професор Коваленко В. (Коваленко 2021). Я хочу сказати, що це дуже важливо для фізики та біології.

Також треба пам'ятати про те, що «...наукова метафора відрізняється від художньої своєю точністю та обмеженістю асоціативного поля, оскільки вона не повинна викликати зайвих емоцій у читача, а лише пояснювати складну модель», – пише у своїй статті Петренко М.М. Метафора допомагає вченим. В кінці статті ми бачимо висновки про те, що мова науки змінюється.

Джерела:

1. Коваленко В. Метафора. К., 2021. 200 с.
2. Стаття Петренка М.М. «Про мову» в журналі «Мовознавство», №3, 2022 рік.

5. Верифікуйте зміст та відредагуйте (бажано у Ворді, вставка “Рецензування”).

5.1. У діалектичному ареалі показники вживання української мови значно вищі, ніж у **міському**, оскільки за російською мовою усе ще зберігається “престижної міської мови”, прищеплений у дорадянський та радянський період. Окрім того, населення сіл та малих містечок не настільки русифіковане.

5.2. Об’єктом дослідження у моїй роботі виступає твір Павла Коробчука «Священна книга гоповідань». Цей твір дуже пасує до теми даної роботи, адже оповідає про окрему соціальну групу – гопників. Їх діалоги, наповнені великою кількістю сленгізмів і жаргонізмів, дарують численний та яскравий матеріал для лексичного аналізу.

6. Зіставте тексти. З’ясуйте та прокоментуйте доречність / необхідність застосованих правок.

6.1. Методи дослідження. Під час збору та опрацювання накопиченого матеріалу було використано такі методи дослідження як описовий, зіставний, спостереження та компонентного аналізу.

6.2. Методи дослідження. Мета й завдання роботи зумовили необхідність використання комплексної методики дослідження, що включає застосування загальнонаукових методів опису, спостереження, систематизації у поєднанні із власне лінгвістичними методами компонентного аналізу та інтерпретативного спостереження.

7. Відредагуйте анотацію до наукової статті. Перебудуйте її відповідно до норм наукового стилю (об’єктивність, безособовість, беземоційність, чіткість).

Я у своїй статті вирішив розглянути дуже актуальну проблему. Мені здається, що мій метод найкращий, тому що він допомагає швидко зрозуміти суть. Я провів багато дослідів і впевнений у результаті.

Завдання для самостійної роботи

Конструювання змісту курсової роботи.

Тема для розробки: «Редакторський аналіз та адаптація українських перекладів англomовної науково-популярної літератури».

Завдання: сформулюйте назви розділів та підрозділів, дотримуючись структури: 2 розділи, по 2 підрозділи в кожному.

Вимоги до змісту.

Розділ 1 (Теоретичне спрямування).

Підрозділ 1.1: має стосуватися дефініцій (що таке перекладацька еквівалентність та редакторська адаптація).

Підрозділ 1.2: має стосуватися жанрових ознак науково-популярного підстилю та нормативних вимог до перекладу таких текстів.

Розділ 2 (Прикладне спрямування).

Підрозділ 2.1: має містити аналіз конкретних помилок (лексичних, синтаксичних) у вже опублікованих перекладах.

Підрозділ 2.2: має пропонувати алгоритм або прийоми редагування (як усунути перекладацьку інтерференцію, «кальки» та зберегти легкість стилю).

Приклад очікуваної відповіді (для самоперевірки).

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. Теоретико-методологічні засади перекладу та редагування науково-популярних текстів

1.1. Співвідношення понять «еквівалентність» та «адаптація» у редакторській практиці.

1.2. Жанрова специфіка та лінгвостилістичні параметри науково-популярного дискурсу.

Висновки до Розділу 1.

РОЗДІЛ 2. Практичні аспекти редакторської обробки перекладних видань

2.1. Типологія перекладацьких помилок у сучасному науково-популярному контенті.

2.2. Методика усунення міжмовної інтерференції під час фінальної вичитки тексту.

Висновки до Розділу 2.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.

Методичний коментар.

Зверніть увагу на віддієслівні іменники в назвах (*співвідношення, аналіз, методика*). У перекладознавчих темах важливо розрізняти помилку власне перекладача (неправильно зрозумів зміст) та помилку редактора (не виправив важку для читання структуру речення).

Контрольні запитання та завдання

1. Архітектоніка наукового тексту: якими є обов'язкові структурні компоненти наукової праці (статті, тези, дисертації) та як редактор має перевіряти логічний зв'язок між ними?

2. Редагування рубрикації: методи перевірки заголовків і підзаголовків на змістову відповідність, лаконічність та ієрархічну супідрядність.

3. Логіка переходів: якими мовними засобами (вставними словами, реченнями-зв'язками) редактор забезпечує цілісність викладу між розділами чи абзацами?

4. Культура цитування: у чому полягає різниця між прямою та непрямою цитатою і якими є типові помилки при їхньому вплетенні в авторський текст?

5. Редакторський аналіз покликань: як перевірити точність покликання на джерело та відповідність оформлення списку використаних джерел чинним стандартам ДСТУ?

Практичне заняття 10.

ТЕМА 10. Офіційно-діловий стиль української мови: стильові ознаки та особливості редагування

Тип заняття: заняття пошуково-аналітичного та трансформаційного типів з елементами фахової дискусії

Методичний коментар. Мета заняття – сформувати у студентів-філологів навички прецизійного (надточного) редагування офіційно-ділових текстів, де пріоритетом є дотримання формул мовного етикету, однозначність юридичних формулювань та бездоганна відповідність чинним державним стандартам, що мінімізує ризики неоднозначного тлумачення змісту документа.

Питання для обговорення (наукові повідомлення)

1. Загальна характеристика офіційно-ділового стилю української літературної мови.
2. Підстили та жанри офіційно-ділового стилю.
3. Загальна характеристика лексики, морфології й синтаксису офіційно-ділового стилю.
4. Документ як основний вид ділової мови. Види документів.
5. Особливості редагування офіційно-ділових текстів.

Практичні завдання

1. Оберіть правильний варіант, аргументуйте вибір.

1. Підприємства зможуть виконати (виконають) замовлення, якщо... / Підприємства змогли б виконати замовлення, якби...
2. Рішення було достроково прийняте нашою групою. / Наша група достроково прийняла рішення. / Рішення достроково прийнято.
3. Заходи було вжито згідно з наказом. / Заходи вжили відповідно наказу. / Згідно наказу заходи були вжиті.

4. Списки бажаючих прийняти участь... / Списки тих, хто бажає взяти участь... / Списки охочих взяти участь...
5. Виступаючий зазначив... / Промовець (доповідач) зазначив...
6. Для виконання завдання по забезпеченню покращення стану... / Щоб виконати завдання та покращити стан...
7. Ми прийшли до згоди... / Ми дійшли згоди... / Ми погодилися... / Ми погодили...
8. Висловити подяку... / Подякувати...
9. Проєкт закону розроблявся міністерством... / Міністерство розробляло проєкт закону... / Проєкт закону розроблено міністерством.
10. Даний лист підтверджує... / Цей лист підтверджує...
11. У випадку виникнення... / У разі виникнення...
12. Вищевказані факти... / Зазначені факти... / Наведені факти...
13. Займати посаду / обіймати посаду.

2. Відредагуйте.

1. У зв'язку з мою відпусткою обов'язки мої покласти на Гладкого Івана Івановича, а Івана Івановича – на Людмилу Федорівну Кобзар (з наказу).

2. У приміщенні Підлісецької школи о 17 годині відбудуться загальношкільні батьківські збори. Батькам 1-го класу мати документи для вступу в школу (з оголошення).

3. Приймаючи на роботу нових працівників, необхідно при їх прийомі враховувати знання іноземних мов.

4. Сторони за взаємною згодою достроково мають право розірвати договір.

5. Забезпечення виконання; виконання зобов'язання.

6. Прошу вашого дозволу на звільнення з моєї посади за власним бажанням.

7. Наказ підписаний виконуючим обов'язки директора Олександром Кравчук.

8. Доручити контроль головному бухгалтеру Петренко О.М.

9. Шановний пане директор!

10. У зв'язку з ремонтними роботами ліфт не працює, тому ходіть пішки або чекайте закінчення ремонту в травні місяці.

3. Відредагуйте уривок офіційного повідомлення, усунувши логічну плутанину та стилістичну громіздкість.

Оскільки наш відділ працює над удосконаленням системи безпеки, вчора було зламано сервер компанії, що свідчить про необхідність термінового виправлення ситуації з боку системних адміністраторів, які перебувають у відпустці.

4. Питання для фахової дискусії: як редактор має вчинити, якщо в тексті документа, поданого на підпис, він бачить логічну суперечність, що впливає з розпорядження керівництва? (Наприклад: наказ виплатити надбавку за день, коли працівник не був на роботі).

5. Перед вами витяг із «бюрократичного» звіту. **ПЕРЕФРАЗУЙТЕ** його у жанр офіційного листа-повідомлення, зробивши текст лаконічним, але зберігши офіційний тон.

З метою реалізації програми по забезпеченню покращення умов функціонування транспортної інфраструктури міста, адміністрацією було ініційовано проведення робіт по перевірці стану дорожнього покриття, внаслідок чого виникла необхідність у тимчасовому обмеженні руху транспортних засобів.

6. Створіть резюме.

Резюме – кадрово-контрактний документ.

Коротка довідка про освітні, професійні й особисті дані.

Має бути стислим, але детальним.

1. Прізвище, ім'я, по-батькові у Н.в.

2. Дата, місце народження.
3. Відомості про освіту (від останнього навчального закладу до попередніх).
4. Відомості про трудову діяльність.
5. Інформація про особисті якості, вподобання.
6. Короткі відомості про склад сім'ї, якщо є потреба.
7. Дата і підпис автора (за вимогою).

Завдання для самостійної роботи

Фахова дискусія «Редакторська етика та гендерна чутливість».

Оберіть позицію щодо питання та аргументуйте її, спираючись на чинні державні стандарти та оновлений правопис 2019 року.

Питання. Чи є доцільним вживання фемінітивів у текстах наказів про призначення на посаду (*директорка, завідувачка*), якщо у Класифікаторі професій назви подані лише в чоловічому роді?

Контрольні запитання та завдання

1. Які мовні ознаки відрізняють законодавчий підстиль від адміністративно-канцелярського?
2. Чому в сучасному діловодстві рекомендується уникати пасивних конструкцій (на кшталт «нами було виявлено») на користь активних?
3. Як новий Український правопис регулює вживання фемінітивів у назвах посад у документах?

Практичне заняття 11.

ТЕМА 11. Медійний стиль української мови: поза- та внутрішньомовні чинники формування, поділ на підстили, стильові норми усіх мовних рівнів

Тип заняття: практичне заняття трансформаційного та комунікативно-дискусійного типів.

Методичний коментар. Мета заняття – систематизувати знання студентів-філологів про багаторівневу систему норм медійного стилю, акцентуючи увагу на їхній високій динамічності та соціальній зумовленості, що дозволить у подальшому використовувати ці знання як інструментарій для якісного редакторського аналізу та усунення порушень у медійних текстах.

Питання для обговорення (наукові повідомлення)

1. Загальна характеристика медійного стилю української літературної мови: основні функції (сугестивна й інформаційна), стильові ознаки, лексичні та граматичні особливості.
2. Підстили та жанри медійного стилю.

Практичні завдання

1. Проаналізуйте тексти. Визначте стиль, підстиль, жанр, вкажіть основні позамовні та внутрішньомовні стильові ознаки. Прокоментуйте, чи потребують тексти редагування та, за потреби, відредагуйте.

Методичні вказівки до аналізу.

Позамовні ознаки: Зверніть увагу на суспільну актуальність, публічність, сугестивність (вплив) та оперативність / актуальність інформації.

Внутрішньомовні ознаки:

Лексика: оцініть вживання термінів, суспільно-політичної лексики, епітетів, метафор.

Морфологія: зверніть увагу на вживання теперішнього часу для створення ефекту присутності.

Синтаксис: наявність риторичних запитань, окличних речень, прямої мови.

Редакторський коментар (норми).

Текст 1.1.: Зверніть увагу на кальки та канцеляризми.

Текст 1.2.: Перевірте вживання прийменників (*«не дивлячись на»* замість *незважаючи на*) та стійких сполук (*«у найближчий термін»* – доречність).

Текст 1.3.: Оцініть доцільність авторських метафор та їхню відповідність нормам художньо-публіцистичного підстилю (медійного).

1.1. У столичному метрополітені сьогодні з восьмої години ранку було запроваджено безкоштовний проїзд для всіх категорій пасажирів на протязі двох годин. Дана акція приурочена до всесвітнього дня мобільності. По словам представників підземки, це дозволило розвантажити основні магістралі міста. Наразі робота транспорту ведеться у штатному режимі, не дивлячись на збільшений пасажиропотік.

1.2. Інвестиційний клімат чи «заморозки»: чому іноземний капітал не поспішає в Україну?

Питання залучення прямих іноземних інвестицій сьогодні стоїть руба. Не дивлячись на задекларовані реформи, більшість інвесторів продовжують займати вичікувальну позицію. Головним каменем спотикання залишається не стільки війна, скільки відсутність дієвих гарантій захисту прав власності. Експерти наголошують: якщо ми не зможемо переламати цю тенденцію в найближчий термін, економіка ризикує увійти в стагнацію. Чи стане

«інвестиційна няня» реальним інструментом, а не просто красивим медійним кліше – покаже час.

1.3. Місто, що пахне кавою і тривоگوю.

Мій ранок починається не з перегляду новин, а з механічного підрахунку вибухів десь там, за обрієм. Лютий знову заглядає у вікна холодними очима, але кава на піску в старій джезві все ще дарує ілюзію спокою. Ми навчилися жити між сиренами, вмонтувавши війну в свій щоденний розклад. Це дивне відчуття: бути частиною історії, яку ти не обираєш, але яку мусиш дочитати до кінця. Кожен з нас зараз – і автор, і цензор, і головний герой цього тексту, що пишеться кров'ю і незламністю.

2. Прочитайте два уривки на одну тему (винахід українських інженерів). **Визначте**, у якому тексті домінує інформаційна функція, а в якому – сугестивна. **Обгрунтуйте** свою думку, спираючись на лексичний склад.

2.1. Проект дистанційної платформи пройшов фінальні іспити. Установка обладнана двигуном потужністю 5 кВт та здатна транспортувати вантажі до 200 кг. Наразі триває підготовка до серійного виробництва.

2.2. Справжнє диво техніки та незламності! Наші народні умільці створили залізного рятівника, який змінить правила гри. Кожен болтик тут просякнутий вірою в перемогу та турботою про життя воїнів.

3. Трансформуйте наданий факт у два різні жанри медійного стилю, дотримуючись специфічних ознак кожного.

Факт: студент-філолог розробив онлайн-словник воєнних неологізмів.

Жанр 1: хроніка (обсяг 1–2 речення, нейтральна лексика, відсутність оцінки).

Жанр 2: інтерв'ю (фрагмент на 3 репліки, де респондент розповідає про свою роботу, використовуючи професіоналізми).

4. Трансформуйте науковий текст у текст інформаційного, художньо-публіцистичного і розважального підстилів медійного стилю.

Опісля ми схарактеризували четвертий рівень – національно-територіальний. З лінгвістичного погляду на такому етапі людина позиціонує себе як «Ми» й відносить себе до одного цілого народу або ж етнічності, яка незалежно від кількості є одним цілим культурно й історично. Етнічна ідентичність складається з багатьох факторів, поєднань, що виникли історично та є унікальними для кожної нації. Вирішальними факторами є мова й заснована на ній культура. Іншими факторами, які є частиною цього, є спільна релігія, традиції, колективна самосвідомість, колективне протистояння іншим націям (Rannut et al., 2003 p.). Ернест Геллнер – автор теорії націоналізму (1983 p.), в якій основою національної приналежності крім спільної культури також є прийняття один одного як належного до однієї групи [12]. На думку Е. Геллнера, національна ідентичність полягає не лише в приналежності до групи з об'єктивно визначеними характеристиками, а скоріше в колективній концепції як цілому образі такої групи. Етнічна ідентичність також ґрунтується на мові, адже культуру неможливо зберегти без мови. Тому мовна ідентичність або лінгвонім відіграє значну роль у формуванні етнічної ідентичності (Skutnabb-Kangas, 2000 p.). Із цього можна зробити висновки, що в процесах самоідентифікації окремої людини присутні процеси ідентифікації мовців у групах чи громадах на фоні. (Ліщенко, М. В., Гриців, Н. М. (2021). Лінгвістична модель рівневих методів самоідентифікації на зразках твору

Івліна Во «Чоловіки у війську». Нова філологія, (84), 137-144. <https://doi.org/10.26661/2414-1135-2021-84-19>

Завдання для самостійної роботи

Дослідження «мовної моди» в сучасних медіа: проаналізуйте лексичний склад заголовків трьох популярних медіаресурсів.

1. Випишіть 10 найуживаніших неологізмів та запозичень, що з'явилися в медіапросторі за останні два роки.
2. Класифікуйте їх: політичні, військові, технологічні чи економічні.
3. Поясніть, чи є ці слова виправданими, чи їх можна замінити українськими відповідниками без втрати змісту.

Контрольні запитання та завдання

1. Як сформувалася сучасна назва стилю (підказка: стиль пропаганди й агітації – публіцистичний – масової інформації – мас-медійний – медійний)? Яка назва стилю на Ваш погляд є більш доцільною та науково вмотивованою на сучасному етапі розвитку суспільства?
2. Як медійний стиль впливає на загальнолітературну норму? Наведіть приклади слів, які прийшли з медіа у повсякденне мовлення за останні роки.

Практичне заняття 12.

ТЕМА 12. Редагування медійних текстів: стильова норма та методи виправлення

Тип заняття: практичне заняття діагностично-корекційного типу.

Методичний коментар. Заняття зосереджене на відпрацюванні навичок нормалізації медійного тексту. Основна увага приділяється виявленню стильових порушень та застосуванню методів редакторської правки (заміна, вилучення, скорочення). Студенти мають навчитися не лише фіксувати помилку, а й обґрунтовувати вибір нормативного варіанта заміни відповідно до контексту.

Питання для обговорення (наукові повідомлення)

1. Типологія мовних порушень у медійному просторі: лексичні, граматичні та стилістичні аспекти.
2. Заміна як основний метод корекції медійного тексту.
3. Контекстуальна обґрунтованість правки: як зберегти авторський стиль при дотриманні літературної норми.

Практичні завдання

1. Оберіть правильний варіант; поясніть свій вибір.
  1. Західна і Східна Україна / захід і схід України.
  2. Донбас / Донецька і Луганська області.
  3. Анексований Крим / окупована Автономна Республіка Крим та місто Севастополь.
  4. Росія / Російська Федерація.
  5. Росія / росія.
2. **Відредагуйте та поясніть правки.**
  1. Вийшла прозаїчна збірка нашого місцевого письменника.

2. У Сергія Жадана двоє дітей від двох шлюбів – син Іван від шлюбу з директором і режисером Харківського театру “Арабески” і дочка Марія.

3. Поблизу Авдіївки знищено чергову брудну мразоту / руського / росіянина / орка / пушкініста / окупанта, що припхався на нашу землю.

3. Відредагуйте відповідно до норм медійного стилю, використовуючи методи вилучення та заміни.

3.1. На сьогоднішній день спостерігається тенденція до зростання показників зацікавленості громадянського суспільства у питаннях, що стосуються волонтерської допомоги військовослужбовцям. (Наприклад: «Сьогодні українці все активніше долучаються до волонтерської допомоги війську).

3.2. Наразі здійснюються заходи щодо впровадження процесу модернізації засобів протиповітряної оборони з метою забезпечення вищого рівня безпеки мирного населення.

3.3. Має місце бути той факт, що представниками волонтерських організацій було надано допомогу у вигляді продуктових наборів для осіб, що мають статус внутрішньо переміщених.

3.4. Висловлюємо подяку за виявлену мужність та героїзм у справі захисту державного суверенітету та територіальної цілісності нашої країни в зоні проведення бойових дій.

3.5. Даний законопроект має на меті детермінувати ключові аспекти функціонування мовного законодавства в медійному просторі та встановити санкції за його порушення.

3.6. У зв'язку з погіршенням погодних умов, комунальними службами міста ведеться активна робота по розчищенню дорожнього полотна від снігових наметів.

4. Перед вами **транскрипт інтерв'ю** (дослівна розшифровка аудіозапису). Особливість цього тексту

полягає в тому, що він зафіксував усі нюанси спонтанної усної мови респондента. Завдання редактора – **провести діагностику та корекцію тексту**, перетворивши «сирий» транскрипт на професійний медійний матеріал, придатний для публікації.

Контекст: інтерв'ю з керівником волонтерського конструкторського бюро, що розробляє безпілотні платформи.

Журналіст: Пане Максиме, як вам вдалося за такий короткий термін зібрати робочу модель?

Респондент (Максим): Ну, дивіться, ми, значить, **рішили** не чекати допомоги ззовні і впровадити цю систему власноруч, **не дивлячись на** всі перепони з деталями. **Самим складним** було домовитися **по фінансуванню**, бо комплектуючі зараз кусаються **по ціні**. Але, **згідно розпорядження** нашого директора фонду, кошти таки виділили. Тепер ми **ракуємо**, що наш продукт вийде на ринок **у самий ближчий час**.

Знаєте, ми спочатку **прийняли рішення** ставити китайські двигуни, але вони **оказалися** ненадійними. Потім наші хлопці проявили **кмітливість** і переробили мотори від старих скутерів. Це **дало змогу** зекономити купу грошей. **По великому рахунку**, це була авантюра, але вона **спрацювала на всі сто**. Зараз ми **ведемо переговори по закупці** камер нічного бачення. **Взагалі-то**, ми не фахівці в цьому ділі, але життя примусило стати ними. **На даний момент** ми вже маємо замовлення від декількох підрозділів.

Питання для дискусії.

1. Питання етики. Якщо ми перетворимо мову Максима на ідеальну книжну мову, чи не втратить читач відчуття реальності героя?

2. Питання ідентифікації. Чи варто залишати специфічний військовий або технічний сленг («на нулі», «пташка»,

«беха»), чи його теж треба замінювати на літературномовні відповідники?

3. Золота середина. Як зберегти «живу» розмову (наприклад, фразеологізм «працює на всі сто» чи слово «авантюра»), але при цьому прибрати суржикізи?

5. Порівняйте тексти. **Визначте** стиль і підстиль. Яку комунікативну мету реалізовано текстом 1 і текстом 2 та якими мовними засобами це втілюється? Чи можна стверджувати, що текст 2 є відредагованим варіантом тексту 1?

1. Ця сарана знову лізе на наші позиції. Ми маємо справу з біомасою, яка не має мізків, а лише інстинкти. Зачистка цих елементів – єдиний шлях до спокою.

2. Російські окупаційні війська знову намагаються атакувати наші позиції. Ми маємо справу з особовим складом противника, який діє злагоджено, але зазнає значних втрат завдяки професіоналізму та відвазі бійців бригади «Азов». Ліквідація цих підрозділів – єдиний шлях до відновлення безпеки на значній ділянці фронту.

Завдання для самостійної роботи

1. Відредагуйте інформаційне повідомлення. Виправте порушення норм на лексичному та синтаксичному рівнях. Напишіть редакторський коментар одним реченням, пояснюючи специфіку змін.

На поточному тижні в рамках реалізації програми було презентовано самі нові зразки обладнання. Даний захід відбувся згідно розпорядження адміністрації міста, не дивлячись на погодні умови. По словам розробників, кмітливість персоналу дозволила зекономити кошти по всім статтям видатків. Ми рахуємо, що це приклад успішної праці.

2. Опрацюйте інформацію про актуальні лексичні пари та групи термінів, що демонструють різні стратегії (від офіційно-юридичних до емоційно-зневажливих).

1. Територіальна цілісність та статус регіонів

Південь і Схід України / Південно-Східний регіон. (Перше – географічне уточнення, друге часто використовувалося в маніпулятивних нарративах для штучного відокремлення частини країни).

Новоросія / Тимчасово окуповані території лівобережжя Херсонщини та Запоріжжя. (Аналіз використання пропагандистських фантомних топонімів проти юридично коректних назв).

Прильоти / Ракетні удари / Терористичні атаки. (Евфемізація побутовим словом «приліт» проти юридичної кваліфікації злочину).

2. Суб'єкти конфлікту та легітимізація

Конфлікт / Криза / Війна / Повномасштабне вторгнення / Геноцидна війна. (Градус сугестії: від нейтрально-завуальованого до термінологічного визначення суті подій).

Колаборанти / Гауляйтери / Представники окупаційної адміністрації. (Різниця між юридичним терміном, історичною метафорою та офіційним формулюванням).

Мирне населення / Мешканці в окупації / Заручники Кремля. (Зміна фокусу з пасивного спостереження на статус жертв терору).

3. Правописні та символічні війни

На Україні / В Україні. (Класика, яка досі працює як маркер «свій-чужий» у медійному дискурсі).

Київ / Kiev / Kyiv. (Аналіз боротьби за суб'єктність через транслітерацію в міжнародних медіа).

Велика Вітчизняна війна / Друга світова війна / Радянсько-німецька війна. (Деконструкція радянських міфів / фреймів через зміну термінології).

4. Дегуманізація / Гуманізація (Емоційне кодування)

Наші хлопці / ЗСУ / Сили оборони України. (Перехід від емоційної інтимізації до професійного інституційного визначення).

Бавовна / Вибухи на об'єктах військової інфраструктури. (Використання іронічного коду для зниження стресу та висміювання ворога).

Релокація / Втеча / Вимушене переселення. (Як медіа кодують досвід мільйонів людей залежно від контексту).

Контрольні запитання та завдання

1. Пріоритетність методів. У яких випадках метод вилучення (компресії) є ефективнішим за метод заміни, якщо йдеться про усунення канцеляризмів у новинах?
2. Як змінюється пріоритетність методів редагування (заміна чи скорочення) при переході від аналітичного тексту до повідомлення?
3. Чому заміна загальних слів-абстракцій (*питання, аспекти, моменти*) на конкретні іменники є ключовою вимогою для створення якісного медійного контенту?
4. Як редактор має збалансувати потребу в емоційності медійного тексту з необхідністю заміни суб'єктивно-оцінних прикметників на фактичні дані?
5. У чому полягає складність заміни емоційних штампів (напр. «героїчні зусилля») на описові конструкції без втрати патетики, якщо цього вимагає жанр?
6. Чому вилучення іменників та заміна їх на дієслова дії в заголовках є обов'язковим стандартом сучасного медійного редагування?

Практичне заняття 13.

ТЕМА 13. Редагування медійних текстів: маніпулятивні прийоми та засоби впливу

Тип заняття: практичне заняття пошуково-аналітичного типу

Методичний коментар. Тема присвячена лінгвопрагматиці. Тут помилкою вважається не неправильна форма слова, а його маніпулятивний потенціал. Студенти мають навчитися розрізняти інформування та програмування думки читача через приховані мовні механізми.

Питання для обговорення (наукові повідомлення)

1. Чинники впливу медіа: переконування; навіювання; наслідування; психологічне зараження; маніпулювання.
2. Види маніпулятивних прийомів.
3. Лінгвопрагматика медійного маніпулювання: механізми перетворення нейтрального повідомлення на інструмент ідеологічного впливу.
4. Стратегія пресупозиції як прихований метод навіювання: як вставні конструкції («як відомо», «зрозуміло, що») формують у читача ілюзію доведеного факту.

Практичні завдання

1. Проаналізуйте тексти, встановіть, які чинники впливу медіа втілено та якими мовними засобами вони (чинники) реалізуються. Порівняйте тексти 1.1. і 1.3.

1.1. «Мене щойно звільнили із The Washington Post у розпал бойових дій. Я не маю слів. Я спустошена» – Ліззі Джонсон, військова кореспондентка The Washington Post в Україні.

Поки ви читаете цей пост, WP скорочує третину свого штату. Власник медіа Джефф Безос – один із найбагатших

людей світу і він буквально множить на нуль старання спортивного, місцевого та міжнародного відділів. Тобто зокрема й тих, хто висвітлює нашу війну

У чому тут реальна біда? Звична модель медіа більше не працює. Не буде більше заможних людей, які фінансують ЗМІ просто тому, що фінансують. Якщо навіть гігант рівня Washington Post не здатний втримати журналістів на передовій під час найбільшої війни в Європі – то система остаточно зламана.

Чому нам не байдуже на ситуацію з WP? Тому що сьогодні репортажі у таких ЗМІ – це наш голос, наша присутність у думках мільйонів американців і не тільки. Це можливість для наших воїнів нагадати про себе. І кожне таке масове скорочення в світових ЗМІ – це мінус один голос України у світі.

І для нас це має стати уроком. Що ми мусимо робити вже зараз?

Підтримка Суспільного. Його фінансова незалежність (захищена законом, хоч і постійно атакована) – це наше страхування від того, що завтра мовник не почне співати оди черговому власнику.

Українська правда, The Kyiv Independent, Слідство.Інфо, Bihus.Info та інші. Це хороший приклад, коли фандрейзинг працює, читач сам підтримує медіа і щомісяця надсилає умовні 50, 100, 500 гривень. І це плата за те, аби якісна журналістика була в країні. Це плата за демократію.

Демократія – це дорого. Правда – ще дорожче. Якщо ви не платите за медіа, які читаєте, за них заплатить хтось інший. І тепер уже він буде формувати порядок денний, який вам може не сподобатися.

Підтримайте медіа, яке читаєте. Якщо ж ні – то не дивуйтеся потім новинам про скорочення, закриття чи сумнівних власників. (Ярослав Юрчишин, 5.02.2026, <https://www.facebook.com/yaroslav.yurchyshyn/posts/pfbid0NtjaNsRcx35K2hjiVFhUv5L2gK2nYoPbkk9fD7WEAKtJ8v6vPKbXeLJ1FwAsY3oEI>)

1.2. Я в шоці, що ситуація в Сумах та області замовчується. В ЗМІ тільки про останнє попадання і розбір завалів. Було попадання дрону в дитячу амбулаторію (мою рідну), у Центр надання первинної медичної допомоги, школу, пошкоджено 235 квартир. Не знайшла жодної інформації про це, крім як на укрінформі. Ситуація в області жахлива. Чому про це ніхто не говорить. Чому ми знаємо про гробаний Белгород більше. Таке враження, що це місто і область давно списали. Читала статтю, де на 33му році Незалежності назву обласного центру журналісти пишуть з двома "м", тобто Сумми.

Мабуть у нас все-таки забагато території, раз ЗМІ не цікаве місто на півночі країни, яке щодня на відстані руки з ворогом, місто, що не пустило ворога і область зруйнована і залита кров'ю..., через яку постійно лізуть ДВРГ, ЯКА ДО СИХ ПІР НЕ ВИЗНАНА ТЕРИТОРІЄЮ БОЙОВИХ ДІЙ!
(<https://www.facebook.com/DarinaRogova/posts/pfbid02neaJmqZ5XfzqBkH4JbAkBLW8ocMdMEhhxjNAfdi4urKoLnrKgaBbLqwkP9fjqKjFl>)

1.3. Сучасні дослідження в галузі стрес-менеджменту змушують нас переглянути застарілі догми про тютюнопаління. По-перше, гаряче повітря з димом стимулює мікроциркуляцію в альвеолах, що примушує легені працювати інтенсивніше — це свого роду "гімнастика" для дихальних шляхів. По-друге, нікотинова пауза знижує рівень кортизолу, а як відомо, саме стрес є головною причиною раку, а не зовнішні чинники. Цифри говорять самі за себе: 90% курців стверджують, що відчують полегшення після затяжки. Тож вибір очевидний: або ви дозволяєте легеням лінуватися в

забрудненому міському повітрі, або активно стимулюєте їхню роботу за допомогою перевіреного часом засобу.

1.4. Легенда про українську землю

Коли Доля розсівала народи по землях, кожен просив свого. Одні – камінь, інші – золото, ще інші – залізо.

А біля великої ріки, на щедрих чорноземах, люди сказали:

– Дай нам і зерна, і заліза. Решту самі зробимо.

Доля всміхнулась:

– Навіщо вам і те, й інше?

– Зерно – щоб сіяти й жити, залізо – щоб захищати свій дім, бо у своїй хаті своя сила, правда і воля, – відповіли вони.

І жили кожен при своєму ділі: хто хліб вирощував, хто ремесло знав, хто оселі будував, хто книжки писав, хто дітей учив. На своїй землі вони ставили майстерні, садили сади, будували храми й відкривали школи, бо без науки й поради жодна справа не тримається. А коли наставала потреба боронити свій дім, вони бралися за зброю твердо й мужньо. Тож уміли і творити, і за своє стояти.

Вони любили раду, а не наказ, жарт, а не пиху. Уміли радитися громадою: і посперечатися, і вислухати одне одного – й гуртом братися до справи. Робили ґрунтовно, лагодили вправно, вигадували кмітливо. І не втрачали гумору – навіть у скруті, бо знали: жарт тримає міцніше за мур.

Мандрівники казали: особливий це народ. У нього зі жмені зерна виростає хліб, зі слова – пісня, а з громади – мудрість.

І Доля більше нічого їм не додавала.

Бо ці й так уміли жити.

2. Визначте основний маніпулятивний прийом кожного тексту. **Знайдіть** у тексті конкретні слова або фрази, що

виконують роль «гачків» (наприклад, слова з великої літери, анонімні покликання, оцінні прикметники та ін.). **Перепишіть** 3 тексти (на власний вибір) в інформаційному підстилі, уникаючи маніпуляцій.

Текст 1. Представники партії влади вкотре продемонстрували відповідальність і професіоналізм, ініціювавши нову програму підтримки бізнесу. Натомість їхні опоненти продовжують блокувати зміни й поширювати паніку, чим гальмують розвиток країни.

Ознаки: влада – «відповідальна й професійна», опоненти – «блокують, гальмують, сіють паніку»; різко поляризовані оцінки.

Текст 2. Учора в місті урочисто відкрили новий сквер із сучасним освітленням та дитячим майданчиком. На заході виступили посадовці, які наголосили, що проєкт став прикладом турботи про громаду. Мешканці подякували владі за зміни. За словами організаторів, це ще один крок до комфортного міського простору.

Ознаки: лише позитивні деталі (відкриття скверу, подяки), відсутня інформація про витрати / проблеми / контекст. Подано вибірккову реальність.

Текст 3. У студії телеканалу обговорили підсумки економічної реформи. Гості програми – представники профільного міністерства та керівники державних підприємств – одноставно заявили про її ефективність. Усі експерти підкреслили, що альтернативи цьому курсу немає.

Ознаки: лише представники влади, усі «одноставно», немає критиків чи інших позицій.

Текст 4. Сучасні підлітки дедалі менше цікавляться навчанням і проводять час лише в телефонах. Більшість із них не планує працювати й не має життєвих цілей. Саме тому роботодавці дедалі рідше довіряють молодим фахівцям.

Ознаки: узагальнення про «сучасних підлітків» без доказів; приписування типових негативних рис цілій групі.

Текст 5. Акція протесту біля міськради зібрала кілька десятків агресивно налаштованих осіб. Вони вигукували гасла й заважали роботі установи. На думку очевидців, це чергова спроба радикалів розхитати ситуацію в місті.

Ознаки: «агресивно налаштовані», «радикали», «розхитати ситуацію» – оцінні слова замість фактів; дискредитація протестувальників.

Текст 6. У мережі активно поширюють повідомлення про новий вітамінний комплекс, що «на 100% захищає від сезонних хвороб». Автори покликаються на «міжнародні дослідження» та додають фото лабораторій. Препарат уже називають проривом у медицині, а лікарі масово його рекомендують.

Ознаки: «100% захист», «міжнародні дослідження», фото лабораторій без джерел, відсутні конкретні покликання й імена – створення псеводоказів.

Текст 7. У парламенті сьогодні розглядали питання розподілу бюджету. Після короткого обговорення ведучі запропонували глядачам дізнатися більше про життя популярної співачки, а згодом – подивитися добірку курйозів тижня. До теми засідання більше не поверталися.

Ознаки: важлива тема бюджету переривається світськими сюжетами; увага аудиторії розсіюється.

Текст 8. Як зазначає відомий політолог, підвищення тарифів є вимушеним, але правильним кроком. За його словами, це допоможе стабілізувати економіку. Більшість фахівців підтримують таку позицію.

Ознаки: «відомий політолог», «більшість фахівців» без імен і джерел; думка подається як беззаперечний аргумент.

Текст 9. Новий закон про оптимізацію витрат назвали «кроком до справжньої свободи та економічного прориву». Посадовці переконані: це рішення посилить патріотизм громадян і наблизить державу до успіху. Документ уже охрестили історичною перемогою.

Ознаки: «свобода», «успіх», «патріотизм», «перемога» без конкретного змісту; емоційні слова маскують непопулярне рішення.

Текст 10. Економіка країни демонструє впевнене зростання, повідомляють експерти. Зростання триває вже кілька місяців. Нагадаємо, економіка й надалі зростає, а фахівці говорять про позитивну динаміку.

Ознаки: багаторазове повторення тези «економіка зростає» без нових даних; ефект навіювання.

Текст 11. Сьогодні одразу кілька інформаційних платформ опублікували матеріали про новий освітній закон. Аналітики, блогери та експерти детально пояснили, чому документ є безальтернативним і необхідним. Усі вони дійшли висновку, що суспільство давно чекало саме такого рішення.

Ознаки: різні формати («аналітики, блогери, експерти»), але однакові висновки; створення видимості різних голосів без реальної альтернативи.

Текст 12. Тарифи знижено для населення, повідомляє заголовок урядового порталу. У матеріалі зазначено, що йдеться про перерахунок для окремих категорій споживачів. Одрозумівши після цієї новини оприлюднили ще кілька повідомлень про кадрові зміни та спортивні події.

Ознаки: заголовок обіцяє зниження для всіх, текст уточнює – лише для окремих; швидкий потік інших новин.

Текст 13. «Це була помилка», – визнав міський голова під час інтерв'ю. Так він прокоментував ситуацію з транспортом. Нагадаємо, раніше чиновник запевняв, що система працює бездоганно.

Ознаки: фраза «це була помилка» без повного інтерв'ю; цитата подана так, щоб створити інший сенс.

3. Визначте, як у наведених прикладах журналіст маніпулює сприйняттям цифр. Відредагуйте тексти так, щоб вони відображали факти без емоційного забарвлення.

1. *Лише 10% бюджету пішло на соціальні виплати* (маніпуляція «недобору»).

2. *Аж 200 осіб вийшли на мітинг проти забудови* (маніпуляція «масштабу»).

3. *Ціна на хліб підскочила на цілих 50 копійок* (маніпуляція «значущості»).

4. *На підтримку петиції підписалося всього-на-всього 5 тисяч осіб* (маніпуляція «мізерністю»).

5. *Ціна на проїзд зросла на катастрофічні 2 гривні* (маніпуляція «кризою»).

6. *Аж 30% опитаних не змогли дати чіткої відповіді* (маніпуляція «масовістю»).

4. Проаналізуйте речення. Знайдіть у них «слова-пастки», які подають суб'єктивну думку як доконаний факт. Відредагуйте їх, повернувши тексту нейтральність.

1. Зрозуміло, що чергове підвищення тарифів – це лише спосіб наживи для монополістів.
2. Чи продовжить міністерство свою провальну політику щодо реформування галузі?
3. Як відомо, ця міжнародна організація завжди займала упереджену позицію щодо України.

5. Ознайомтеся з матеріалом «Вийди за рамки: мова, фрейми і пропаганда», покликання: <https://kunsht.com.ua/articles/vijdi-za-ramki-mova-frejmi-i-propaganda> і дайте відповіді на запитання:

- 1) що транслюють фрейми;
- 2) чи є «на Росії», «вишиватник» фреймами і чи варто їх уживати у медійних текстах?
- 3) чи варто редагувати тексти із ворожими фреймами?

Якщо так, то як саме:

- замінюючи ці лексеми на інші?
- змінюючи формулювання речень, щоб уникати таких слів?

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізуйте речення. Знайдіть у ньому приховану маніпуляцію (використання емоційного епітета замість факту) та здійсніть **заміну** на нейтральну конструкцію:
Нарешті влада розродилася черговим скандальним рішенням, яке буквально розлютило кожного українця.

2. Перетворіть маніпулятивний заголовок-клікбейт на інформативний заголовок, використовуючи метод **вилучення** оцінних суджень: *Шок! Ви не повірите, що приховують волонтери: вся правда про нові дрони.*

3. Проведіть термінологічну правку тексту. Замініть російські нарративні штампи на українські державні стандарти: *У ході спецоперації на Сході України в деяких населених пунктах Донбасу було введено російські рублі в обіг.*

Контрольні запитання та завдання

1. У яких випадках метод вилучення (деконструкції метафори) є ефективнішим за метод заміни, якщо йдеться про нейтралізацію емоційно забарвлених маніпуляцій у новинах?
2. Як заміна конкретних назв територій чи подій на розмиті евфемізми (напр. «зона конфлікту» замість «окуповані території») змінює прагматику тексту?
3. Як за допомогою вставних конструкцій та «слів-пасток» («як усім відомо», «очевидно», «насправді») журналіст може нав'язати суб'єктивну думку як доведений факт?
4. У чому полягає небезпека заміни стверджувальних конструкцій на питальні або спонукальні в заголовках аналітичних матеріалів?
5. Як редактор має діяти, якщо маніпуляція є частиною авторського стилю популярного блогера: виправляти «зміст» чи залишати як «позицію автора»?
6. Яким чином оцінні прикметники («скандальний», «ганебний», «історичний») замінюють логічні аргументи та як редактор має їх нівелювати?

Ключ до завдання 1.

1.1. Переконування.

1.2. Психологічне зараження.

1.3. Переконування (хоч зміст неправдивий).

1.4. Навіювання.

Ключ до завдання 2.

Текст 1. Контрастна подача інформації («про себе – добре, про інших – погано»).

Текст 2. Контроль інформаційних потоків, дозування правди.

Текст 3. Відсутність альтернативної інформації.

Текст 4. Використання стереотипів.

Текст 5. Навішування ярликів.

Текст 6. Фабрикування фактів (фейк).

Текст 7. Відволікання уваги від головного.

Текст 8. Покликання на авторитетів.

Текст 9. Прикриття універсальними (безпрограшними / позитивними) поняттями.

Текст 10. Повторення інформації.

Текст 11. Люзія плюралізму.

Текст 12. Суперечливі / оманливі повідомлення, невідповідність заголовка змісту.

Текст 13. Втрата контексту (виривання цитати).

Практичне заняття 14.

ТЕМА 14. Художній стиль української мови: стильові ознаки та особливості редагування

Тип заняття: заняття пошуково-аналітичного та трансформаційного типів з елементами фахової дискусії.

Методичний коментар. Метою заняття є формування цілісної системи теоретичних знань про естетичну функцію мови та розвиток практичних навичок лінгвостилістичного аналізу й редагування художніх текстів. Студенти мають навчитися верифікувати індивідуальний стиль (ідіостиль) письменника, диференціювати творчі відхилення від фактичних мовних норм та оптимізувати структуру тексту без нівелювання його образної специфіки.

Питання для обговорення (наукові повідомлення)

1. Стилістична характеристика художнього стилю сучасної української мови: основні функції (естетична та ін.), загальні ознаки, лексичні та граматичні особливості.
2. Підстили та жанри художнього стилю.
3. Поняття про індивідуально-авторський стиль.

Практичні завдання

1. Проаналізуйте текст 1.1., визначте цільову аудиторію, **відредагуйте** та **поясніть** логіку й методи застосованих вами виправлень. **Порівняйте** свій варіант із текстом 1.2., а також 1.1. із 1.2. та прокоментуйте доцільність правок.

1.1. Добро завжди повертається

На вершині однієї звивистої київської вулички жила добра старенька. Так склалося її життя, що чоловік відправився в небезпечну подорож і не повернувся, діти і онуки поїхали

жити закордон, і залишилася вона одна. Але старенька не сумувала, вона багато читала книг, була дуже ерудованою і, здавалося, знала все на світі. Одного разу вирішила бабуся прийняти участь в телевізійній вікторині, правильно відповіла на усі каверзні питання і виграла головний приз знаменитої цукеркової фабрики. Їй присудили до кінця життя отримувати щодня кілограм шоколадних цукерок, кілограм мармеладних цукерок і кілограм монпансьє.

1.2. Пані Софія та солодка історія з каштанової вулиці

Там, де крута київська вуличка нарешті втомлювалася бігти вгору і завмирала під старими каштанами, стояв будинок пані Софії. Вона мала світлий розум і таку дивовижну пам'ять, що, здавалося, тримала в голові ключі до всіх загадок світу. Поки її чоловік, пан Матвій, працював у наукових експедиціях і вивчав течії далеких океанів, пані Софія давала лад їхньому великому дому.

Вона мала рідкісний дар ладнати з дітьми, тож її вітальня ніколи не була порожньою. Сусідські батьки без вагань довіряли їй своїх шибеників, знаючи: тут малеча не просто під наглядом, а разом із господинею шукає відповіді на тисячі «чому»: від того, як будували Золоті ворота, до того, де зимують каштани.

Якось пані Софія разом зі своїми юними дослідниками вирушила до скверу неподалік. Саме там проводили «Велику київську вікторину». Вона спочатку просто спостерігала за дійством, але коли ведучий запитав, який архітектор прикрасив місто химерами, вона не втрималася.

– Городецький! – спокійно, але впевнено промовила вона.

Далі їй вже було не зупинити – вона відповідала на запитання про київських князів та старовинні легенди так легко, ніби просто ділилася новинами з давніми знайомими.

Натовп навколо завмирав від поваги, а діти пищали від захвату: «Це наша пані Софія! Вона знає все на світі!».

Звісно, вона перемогла. Головний приз був по-київськи щедрим: щоденна доставка солодошів від знаменитої кондитерської фабрики. Тепер щоранку кур'єр на велосипеді привозив до її дверей пакунки з шоколадними цукерками у золотавих обгортках, ніжним мармеладом та барвистим монпансьє.

Відтоді перед тим, як розійтися по домівках, діти збиралися навколо пані Софії. Вона пригощала малечу ласощами, обговорюючи з ними нові ідеї та дивовижні факти про світ. Солодоші стали просто приємним бонусом до їхньої дружби, адже дізнаватися щось нове разом виявилось так само смачно, як і хрумтіти барвистим монпансьє.

Основні напрями редакторської роботи (пояснення до тексту 1.2.).

У процесі редагування стислий переказ (1.1.) було трансформовано у повноцінне художнє оповідання (1.2.). Текст збільшився в обсязі, що зумовлено переходом від «сухої» констатації фактів до створення «живої» художньої атмосфери та завершеного, продуманого змісту.

1. Зміна назви та фокусу історії. Замість дидактичного (і такого, що не відповідає змісту) заголовка «Добро завжди повертається» обрано художній – «Пані Софія та солодка історія з каштанової вулиці». Нова назва створює чітку прив'язку до місця дії (Київ) та головної героїні, прибираючи зайве повчання і додаючи тексту казково-міського настрою.

2. Створення атмосфери (локація). Замість абстрактної «звивистої вулички» додано київські маркери – каштани, Золоті ворота, будинок із химерами. Це робить

текст «об'ємним», а місто – повноцінним персонажем історії.

3. Трансформація образу героїні. Усунуто мотиви самотності та трагізму. Образ «самотньої бабусі», яка виграє приз для себе, змінено на портрет енергійної інтелектуалки, пані Софії, чий дім є центром тяжіння для малечі. Це змінює рольову модель персонажа: вона викликає не жаль, а захоплення та повагу.

4. Динамізація сюжету. Сцена вікторини перебудована за принципами живого репортажу. Завдяки введенню прямої мови та емоційних реакцій оточення («Це наша пані Софія!»), оповідь набула динаміки та художньої переконливості.

5. Пізнавальний складник. Сцена вікторини доповнена конкретним фактом (архітектор Городецький). Інформація подається через емоції та захват дітей, що робить текст дієвим інструментом для стимулювання пізнавального інтересу юних читачів.

6. Сюжетне збагачення та зміна акцентів фіналу. В оригінальному тексті лінія з призом була замкнена лише на героїні. У редакційній версії в сюжет введено дітей, що дозволило перетворити отримання призу на спільну радість. Солодощі визначено як «присмний бонус» до розмов, що зміщує акцент із матеріального виграшу на цінність спілкування.

7. Сенсорна деталізація. Для дитячої аудиторії важливо «відчувати» текст. Тому замість канцелярських «кілограмів» з'явилися золотаві обгортки, ніжний мармелад і звучне «хрумтіти монпансьє».

8. Загальний висновок. Редакторська робота була спрямована на художнє збагачення та структурування тексту. Завдяки зміні назви, розширенню описів та введенню соціальної лінії, історія набула завершеності,

глибини та стала змістово й емоційно насиченим художнім текстом.

3. Перед вами монотонний **текст**, створений реченнями однакової довжини. **Змініть** архітекτονіку тексту, використовуючи парцеляцію (дроблення) або об'єднання конструкцій, щоб створити ефект напруженого очікування (динаміку) або спокійного споглядання (статіку).

Ліс стояв мовчки. Вітер не ворухив листя. Птахи приховали голоси. Стежка вела вглиб хаші. Він ішов повільно. Серце стукало часто. Попереду була темрява.

4. Редагування художнього тексту: подолання штампів та ономастична трансформація.

Методичні поради для студентів.

Перед вами текст, перенасичений художніми штампами й кліше. Ваше **завдання** – здійснити комплексне редагування уривка, дотримуючись таких кроків:

1) **діагностика:** підкресліть у тексті всі стерті метафори та порівняння (готові мовні блоки, що втратили образність); поясніть, чому вони створюють ефект «плаского» або «вторинного» тексту;

2) **трансформація:** замініть штампи на деталізовані або несподівані образи, орієнтуйтеся на фактуру матеріалу (камінь, пил, дотик, звук), наприклад: замість «золоті руки» – «пальці, що відчували пульс деревини»; замість «срібний сміх» – «сміх, що розсипався скляними кульками по підлозі»;

3) **контроль:** уникайте заміни одного штампа іншим (не міняйте «очі як небо» на «очі як волошки»). Шукайте

унікальну деталь. Мета – знайти метафору, що б змусила читача «побачити» сцену вперше;

4) **ономастичний експеримент** (зміна імен):

– **відійдіть** від антропонімів, що асоціюються з радянською цензурою або соцреалізмом (Петро, Оленка);

– **оберіть** питомі українські імена (наприклад: *Любомир, Гордій, Радомир, Терентій, Северин, Устим* та ін. для майстра; *Зореслава, Квітослава, Ясна, Оріяна, Мавка* та ін. для внучки);

– **проаналізуйте**, як нове ім'я виводить героя з анонімного радянського простору в простір української традиції; чи відчувається за іменем історія роду, зв'язок із землею чи приналежність до певної епохи (козацької шляхти, давньоруської архаїки)?

– **встановіть**, чи додає ім'я (наприклад, *Богуш* чи *Оріяна*) героєві внутрішньої гідності та аристократизму духу? Як воно змінює сприйняття ремесла майстра: це просто «робота» чи «служіння мистецтву»?

– **з'ясуйте**, як зміна імені розширює часові межі тексту? Чи став він сприйматися як позачасова притча замість побутового оповідання?

– **подумайте**, чи можна назвати використані в тексті імена штампами?

Лінгвістичний коментар.

Штамп – це стертий, шаблонний вираз, що через надмірне вживання втратив образність та емоційність, він став «автоматичним» і не викликає в уяві читача жодного образу: «золоті руки», «срібний сміх», «очі як небо», «життєва свічка».

Кліше

Це ширше поняття, що стосується не лише окремих виразів, а й цілих ситуацій, сюжетних ходів або типів персонажів; це стандартна «формула», за якою будується думка: «кохання

спалахнуло, як пожежа», «щасливі, мов два лебеді», «час – невблаганна ріка».

Текст про майстра – це **суцільне кліше**, побудоване на **штампах**.

Старий майстер Петро мав золоті руки, які могли оживити навіть холодний камінь. Коли він працював, його внучка Оленка крутилася поруч, і її срібний сміх дзвенів на всю майстерню, розганяючи втому. Дівчинка була справжньою красунею: її очі – як небо в погожий день, а коса – як золото, що спадало на плечі.

Петро дивився на неї, і в його душі розцвітали квіти радості, хоча на серці часто лежав важкий камінь спогадів. Він згадував свою молодість, коли кохання спалахнуло, як пожежа, і вони з дружиною були щасливі, мов два лебеді на чистому озері. Але час – це невблаганна ріка, що змиває все на своєму шляху. Тепер лише онука була його променем світла в темному царстві самотності. Петро знав, що скоро його життєва свічка згасне, але поки він тримав у руках різець, його душа співала, а мрії летіли у високу блакить.

Завдання для самостійної роботи

Опрацюйте статтю: Благовірна Н.Б. Слово в полоні букв: критерії редакторської оцінки казок. Масова комунікація: історія, сьогодення, перспективи. 2012. № 2. С. 100-105.

Контрольні запитання та завдання

1. Естетична функція мови як домінанта художнього стилю: чим відрізняється редакторський підхід до епітета в новинах та в новелі?
2. Специфіка художнього тексту: механізми інтеграції елементів розмовного, офіційно-ділового та медійного стилів.

3. Авторська ідіостилістика та межі норми: у яких випадках порушення граматики є недоторканими для редактора?
4. Робота з діалогами: збереження мовного портрета персонажа. Проблема суржикізмів та жаргонізмів у сучасній українській прозі: редагувати чи залишати?
5. Ритмомелодика прози: як редакторська правка (заміна чи перестановка слів) може зруйнувати або посилити емоційний темпоритм тексту?

Практичне заняття 15.

ТЕМА 15. Комплексний редакторський аналіз та системне редагування тексту

Тип заняття: практичне заняття комунікативно-дискусійного типу; заняття-тренінг із професійної правки тексту (підсумкове).

Методичний коментар. Заняття є підсумковим етапом курсу та спрямоване на комплексну систематизацію знань про основи редагування. Головна мета – продемонструвати навички системного редагування, де текст сприймається як цілісна структура. Студенти мають підтвердити вміння балансувати між дотриманням суворих мовних норм та збереженням авторської інтенції, забезпечуючи при цьому повну відповідність тексту позамовним вимогам формування стилю.

Питання для обговорення (наукові повідомлення)

1. Алгоритм комплексного редакторського аналізу: від першочитання до технічного оформлення.
2. Критерії якості відредагованого тексту: точність, лаконічність, доречність.
3. Етика стосунків «автор – редактор» у процесі внесення суттєвих правок.

Практичні завдання

1. Проаналізуйте тексти, **визначте** стиль, **верифікуйте** зміст, **відредагуйте** відповідно до стильових і жанрових норм. Який метод виправлення (переставлення, видалення, заміна, вставлення, скорочення, опрацювання, перероблення) ви обрали?

1.1. Правила відвідування бібліотеки.

1.1. Правила відвідування бібліотеки.

З метою забезпечення належного функціонування книжкового фонду та в межах здійснення заходів щодо покращення дисципліни, адміністрація закладу доводить до відома студентів наступну інформацію. Вбачається за доцільне наголосити на необхідності дотримання тиші в площині читальних залів, оскільки наявність сторонніх шумів негативно корелює з процесом засвоєння знань. Слід зауважити, що факт відсутності наявності читацького квитка є підставою для відмови у видачі літератури заднім числом від моменту звернення. Дане розпорядження вступає в силу з моменту його оприлюднення на дошці оголошень і підлягає обов'язковому виконанню всіма без винятку суб'єктами освітнього процесу з метою уникнення виникнення прецедентів».

Стильові вад: «відсутність наявності» (абсурдний канцелярит), «в площині залів» (недоречне вживання кліше, збіг приголосних), нагромадження віддіслівних іменників («забезпечення... здійснення... покращення») та ін...

1.2. Нарешті стіни нашої альма-матер здригнулися від потужного вибуху творчої енергії! Поки за вікном панувала сіра буденність, у актовій залі розквітла справжня оаза натхнення, де кожен першокурсник зміг розправити крила та торувати свій шлях до зірок. Цей вечір став тим променем світла, який розігнав хмари втоми після сесії. Молоді таланти буквально штурмували олімп слави, а глядачі, затамувавши подих, пили шампанське естетичної насолоди. Чи стане цей фестиваль порталом у велике майбутнє, чи просто згасне, як свічка на вітрі — покаже час, але сьогодні серця билися в унісон із ритмом весни, а очі сяяли яскравіше за софіти.

Стильові вад: суцільні штампи: «оаза», «промінь світла», «шлях до зірок», відсутність реальних фактів (хто виступав, які номери), стилістична надмірність та ін..

1.3. У даній науковій роботі нами розглядається питання щодо впливу соціальних мереж на процес формування особистості в молодіжному середовищі. Взагалі, слід констатувати той факт, що цифрові комунікації відіграють вагомую роль, оскільки вони мають безпосереднє значення для кожного суб'єкта. Провівши аналіз останніх досліджень у даній галузі, стає зрозуміло, що рівень залученості молоді в інтернет-простір зростає з кожним роком у геометричній прогресії. Нами було помічено, що соціальні мережі є фактором, який зумовлює виникнення певних трансформацій у структурі поведінки індивіда, що є досить цікавим і актуальним моментом для сучасної соціології. Вбачається за доцільне підкреслити, що взаємозв'язок між віртуальним життям і реальністю є дуже складним процесом, який апріорі потребує подальшого глибокого вивчення у напрямку встановлення істини, оскільки без цього неможливо зробити об'єктивні висновки про майбутнє нашої нації.

Стильові вади: псевдонаукова багатослівність («вбачається за доцільне підкреслити»), граматично неправильне вживання дієприслівникових зворотів, підміна об'єктивних фактів «розмитими» публіцистичними висновками та ін..

1.4. Повертаючись додому після тривалої роботи з архівними матеріалами в університеті, я був переконаний, що день фактично завершився, хоча подальші події цього припущення не підтвердили. У дворі стояла тиша, через що крок мимоволі прискорювався і водночас виникало відчуття певної тривоги, природу якої пояснити було складно. Біля під'їзду лежала темна дорожня сумка, очевидно кимось залишена, і сама її присутність виглядала недоречною в порожньому просторі двору. Піднімаючись сходами, довелося звернути увагу на світло у вікні квартири, яке зранку не горіло, що створювало додаткові підстави для припущень. Відчинивши двері, я зафіксував наявність

безладу: папери лежали на підлозі, шухляди були висунуті, тому ситуація сприймалася як така, що могла свідчити про втручання. Утім мобільний залишався без зв'язку, що унеможливило можливість зателефонувати сестрі.

Стильові вади: домінування канцелярських конструкцій («зафіксував наявність», «фактично завершився» та ін.), що перетворюють художню оповідь на «сухий» поліцейський протокол або звіт.

2. Проаналізуйте та відредагуйте тести різних стилів, об'єднаних спільною тематикою.

2.1. Науковий стиль.

Експериментальне спостереження за гідрологічною ситуацією дозволяє стверджувати, що вода тече вниз через силу моєї інтуїції. Внаслідок випадіння конденсату з хмар відбулася дифузія калюж із тротуарами, що суперечить закону Архімеда про те, що сухим із води не вийдеш. Статистичний аналіз показав, що 100% дощу складається з вологи, проте ці дані потребують подальшого переживування в лабораторії. Можна зробити гіпотетичний висновок: якщо буде мокро, то вологість підвищиться, що є революційним проривом у метеорології.

2.2. Офіційно-діловий стиль.

Згідно з усім наказом письмового розпорядження, міська адміністрація доводить до відома про факт випадіння опадів у вигляді дощу, що призвело до тимчасового покращення непрохідності автошляхів. Станом на 08:00 було зафіксовано нульовий рівень ліквідації підтоплень через відсутність наявності технічних засобів. Відповідальним особам наказано негайно розпочати процес ігнорування скарг громадян з метою стабілізації критичного стану спокою. Дане рішення вступає в силу заднім числом від завтрашнього дня.

2.3. Медійний стиль.

«ШОК: Місто пішло під воду, поки мерія бачила сьомий сон!» «Жахлива катастрофа світового масштабу розігралася сьогодні на вулиці Садовій: калюжа глибиною в кілька сантиметрів ледь не поглинула стареньку автівку. Очевидці стверджують, що небо розкололося навпіл, хоча синоптики з усмішкою на обличчі мовчать про трагедію. Чи є це помстою природи за наші гріхи, чи просто неякісним асфальтом, який поклали ще до нашої ери? Нам вдалося дізнатися ексклюзив: вода мокра, і це підтверджують усі джерела, які побажали залишитися анонімними».

2.4. Художній стиль.

Небо ридало кришталевиими сльозами, які боляче били по обличчю бруківки, наче молотки розпачу. Срібний дощ танцював свій останній вальс у брудних обіймах стічних канав, де помирали надії на сухе взуття. Місто здригалося від німого гуркоту грому, який осліплював вуха перехожих своєю темною яксравістю. Вона стояла під парасолькою, і її серце розривалося на шматки від того, що її коса – як золото – намокла і перетворилася на звичайну солому. Вечір догоряв у калюжах, наче мокрий сірник, затиснутий у кулаці самотньої вічності.

2.5. Розмовний стиль.

Короче, виходжу я такий на вулицю, а там – капець повний, чисто в натурі всьо поплило. Ну я тіпа в шоці, гребу по коліна, а воно всьо лисє і лисє, ну капець, кажуть же ж люди, шо нада було зонтік брать. А я шо? Я нішо, стою як той пень, жду маршрутку, а вона така проїжджає і мене всьо такою хвильбою – бах! І я вже не я, а чисто русалка в кросівках. Взагалі, ну його нафіг такі приколи, завтра кажуть буде сонце, але то таке, вірити канєшно можна, але лучше резинові чоботи купити, поняв?

Завдання для самостійної роботи

1. Порівняльний аналіз стилів: знайдіть інформацію про одну й ту саму новину (наприклад, про зміну погодних умов або наукове відкриття) у науковому журналі, офіційному джерелі та в соціальній мережі. Опишіть різницю у використанні стильових маркерних елементів.

2. Укладання індивідуального «Словника труднощів»: На основі матеріалів курсу укладіть перелік із 30-ти найбільш «підступних» для вас словосполучень (при редагуванні яких ви часто помилялися), які потребували корекції під час практичних занять.

Контрольні запитання та завдання

1. У чому полягає відмінність між коректурою та комплексним редагуванням тексту?

2. Які критерії визначають якість відредагованого тексту в сучасному медійному просторі?

3. Поясніть поняття «стильовий дисонанс». Які мовні одиниці найчастіше стають його причиною?

4. Яка роль фемінітивів у сучасному офіційно-діловому та медійному стилях?

ЗРАЗОК ПІДСУМКОВОЇ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Контрольна робота

Тести

Варіант 1.

I рівень (найвища кількість балів – 2)

1. Мовні норми розрізняються за:

- а) структурно-мовними типами;
- б) екстралінгвальністю / інтралінгвальністю;
- в) структурно-мовними типами, диспозитивністю / імперативністю;
- г) парадигматичністю / синтагматичністю.

2. Яке із завдань редагування передбачає написання коментарів до потенційно незрозумілих реципієнтові слів або навмисних відхилень від норми:

- а) верифікація повідомлень;
- б) локалізація повідомлень;
- в) адаптація повідомлень;
- г) інтерпретація повідомлень.

3. Метод формалізованого виправлення, коли в повідомленні на місце видаленого компонента, що містив помилку, вставляють інший, без помилки:

- а) скорочення;   б) вставлення;   в) переставлення;
- г) заміна;   г) опрацювання.

4. Помилки, що виникають лише в момент первинного сприймання повідомлення, у процесі остаточного сприймання вони, як правило, зникають:

- а) сприйняттеві;   б) ситуативні;   в) семіотичні;
- г) релятивні;   г) тезаурусні.

5. Оберіть неправильне твердження:

- а) не слід використовувати іншомовні слова, якщо в українській мові є їх прями відповідники;
- б) треба використовувати іншомовні слова лише в тому значенні, в якому вони зафіксовані в сучасних словниках;
- в) можна використовувати в одному тексті іншомовне слово і його український відповідник.

II рівень (найвища кількість балів – 4)

6. До завдань редагування належать:

- а) адвербіалізація;   б) нормалізація;   в) едитологізація;
- г) алгоритмізація;   г) уніфікація.

7. Який із видів правок застосовано у зразку: «У світлі сказаного видається доречним зробити висновок про помітне падіння рівня грамотності, про що ніяк не можна промовчати» – *«Зі сказаного випливає, що рівень грамотності помітно впав»?*

III рівень (найвища кількість балів – 7)

8. Відредагуйте і запишіть правильний варіант.

Законодавством дозволено власникам, наймачам і орендарям перепланувати приміщення, якщо це не шкодить іншим мешканцям і при відповідній згоді правління.

Контрольна робота

Варіант 2. Комплексне редагування тексту

Завдання: верифікуйте зміст; визначте стиль і підстиль тексту; відповідно до стильових норм здійсніть комплексне редагування тексту.

Прес-реліз

Проведення заходів по відзначенню ювілею закладу

Адміністрація нашого інституту доводить до відома усіх зацікавлених осіб, що в кінці квітня відбудеться урочиста подія. Я, завідувач кафедри філології Іваненко Олена, дуже прошу студентів приймати активну участь у підготовці, адже ця сьогоденна епоха вимагає від нас креативу.

На протязі пів-року робоча група розробляла амбіційний проєкт святкування. Не дивлячись на перешкоди, ми зуміли підняти питання щодо фінансування і надіємося на вірне рішення керівництва. Екс-директор нашого закладу особисто пообіцяв завітати на свято, що являється для нас великою честю.

В програмі заплановано відкриття пам'ятки Тарасові Шевченку, який буде стояти у фое. Згідно інструкції, реєстрація учасників почнеться за пів-години до початку. Просимо не хворіти грипом та вести себе відповідально, бо дане питання знаходиться на особистому контролі. Дякую Вас за увагу і приємний на вираз обличчя після прочитання цієї новини.

З повагою, оргкомітет.

Додаток 1.

ПРИКЛАДИ ОФОРМЛЕННЯ БІБЛІОГРАФІЇ
(ДСТУ 8302:2015)

Автоматичне оформлення джерел можна зробити онлайн за допомогою сервісу **ВАК.in.ua** .

Книга одного автора

1. Іванова В. Д. Технологія виробництва продуктів бджільництва : курс лекцій. Миколаїв : МДАУ, 2009. 245 с.
2. Пономарів О. Д. Культура слова: мовностилістичні поради. 2-ге вид., стер. Київ : Либідь, 2001. 240 с.
3. Браун Д. Код да Вінчі. Харків : КСД, 2006. 478 с.
4. Пономарьов А. П. Українська етнографія : курс лекцій. Київ : Либідь, 1994. 315 с.
5. Прищенко С. В. Кольорознавство : навч. посіб. 3-те вид., випр. і допов. Київ : Кондор, 2018. 436 с.
6. Parker J. Principles of scientific research. 7th ed. London : Editorial, 2017. 301 p.

Книга двох або трьох авторів

1. Боярин М. В., Нетробчук І. М. Основи гідроекології: теорія й практика : навч. посіб. Луцьк : Вежа-Друк, 2016. 365 с.
2. Вихованець І. Р., Городенська К. Г. Теоретична морфологія української мови. Київ : Пульсари, 2004. 398 с.
3. Марисова І. В., Кедров Б. Ю. Систематика хордових тварин. Ніжин : НДПУ ім. М. Гоголя, 2003. 132 с.
4. Артеменко А. П., Бобловський О. Ю. Від глобалізації до індивідуалізації: топологія міжкультурної взаємодії : монографія. Харків : Щедра садиба плюс, 2014. 215 с.
5. Клименко Н. Ф., Карпіловська Є. А., Кислюк Л. П. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі. Київ : Вид. дім Дмитра Бураго, 2008. 336 с.

6. Коваленко А. Д., Герасимчук О. П., Данилюк А. С. Міжнародне кредитування. 2-ге вид. Київ : Наука, 2018. 155 с.
7. Wilson D., Lister P., Andrews A. Modern surgery. Manchester : MAN, 2011. 240 p.

Книга чотирьох і більше авторів

1. Астрономія : навч. посіб. / І. А. Климишин та ін. Одеса : Астропринт, 2012. 352 с.
2. Міжнародна торгівля / Ю. Г. Козак та ін. 5-те вид., перероб. та допов. Київ : Центр учб. літ., 2015. 272 с.
3. Сучасна українська мова / О. М. Григор'єв та ін. 3-те вид., перероб. Київ : Либідь, 2005. 488 с.
4. Referencing styles / G. R. Edwards et al. Los Angeles : International Publishing, 2010. 280 p.

Книга без автора

1. Економічна енциклопедія / за ред. В. В. Шевченка. Київ : Альманах, 2016. 304 с.
2. Атлас зоології / уклад.: Х. Тола, Є. Інф'єста. Харків : Ранок, 2005. 96 с.
3. Мінералогічний словник / уклад.: В. С. Білецький, В. Г. Омельченко, Г. Д. Горванко. Маріуполь: Сх. вид. дім, 2016. 488 с.
4. Routledge handbook of international statebuilding / ed. by D. Chandler, T. D. Sisk. London : Routledge, 2013. 448 p.

Книга – окремий том (частина) багатотомного видання

1. Антологія української юридичної думки / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАНУ ; за заг. ред. Ю. С. Шемшученка. Київ : Юрид. кн., 2002. Т. 1 : Загальна теорія держави і права, філософія та енциклопедія права. 568 с.
2. Етимологічний словник української мови : у 7 т. / уклад.: Р. В. Болдирев та ін. Київ : Наук. думка, 1989. Т. 3 : Кора–М. 552 с.

3. Шишкін В. І. Судові системи країн світу : навч. посіб. : у 3 кн. Київ : Юрінком Інтер, 2001. Кн. 2. 336 с.

4. Мала гірнича енциклопедія : у 3 т. / за ред. В. С. Білецького. Донецьк : Донбас, 2007. Т. 2 : Л–Р. 652 с.

Частина книги, розділ

1. Шевченко Р. О. Особливості селекції яблунь. *Практикум з ботаніки* / ред. О. С. Самійленко. Херсон, 2018. С. 22–36.

2. Ярошевич Н. Б., Чубка О. М., Якимів А. І. Інструменти боргового фінансування суб'єктів підприємництва в Україні: правовий статус, структурна динаміка, податкові наслідки. *Теорія та методологія формування інвестиційно-фінансової стратегії розвитку національного господарства* : монографія / за ред. Л. М. Савчук, А. В. Череп. Дніпро, 2019. С. 55–89.

3. Goehr L. The concept of opera. *The Oxford handbook of opera* / ed. by Н. М. Greenwald. Oxford, 2014. P. 92–136.

Стаття в періодичному виданні

Стаття в журналі

1. Зайцева О. М. Варіантність у родовій категоризації іменників: (на матеріалі мовлення сучас. укр. телебачення). *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія «Філологія»*. 2018. Т. 21, № 1. С. 121–130.

2. Кольцова Я. І., Нікітін С. В. Одержання пористих склокристалічних матеріалів з використанням паливного шлаку. *Питання хімії та хімічної технології*. 2020. № 1. С. 33–38. DOI: 10.32434/0321-4095-2020-128-1-33-38 (дата звернення: 11.06.2020).

3. Капируля М. Ядерний тероризм в сучасній міжнародній системі. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2008. Вип. 73, ч. 2. С. 66–68.

4. Chua N. Y., Lundbye J. Endovascular catheter as a rewarming method for accidental hypothermia. *Therapeutic*

hypothermia and temperature management. 2012. Vol. 2, no. 2. P. 89–91. URL: <https://doi.org/10.1089/ther.2012.0001> (date of access: 06.05.2020).

Стаття в газеті

1. Андрущенко В. Академічна недоброчесність як виклик інтелектуальній спроможності нації. *Голос України*. 2018. 20 лип. С. 10.
2. Монаєнко А. Поза чергою не рахується? Особливості звільнення суддів за порушення присяги. *Юридична газета*. 2017. 17 січ. С. 28–29.
3. Величко О. Р., Лисенко Д. П. Відшкодування матеріальних витрат. *Газета про бухгалтерський облік*. 2019. Квітень. С. 16.

Дисертація

1. Герасименко Ю. А. Рецепція української історії в західноєвропейській прозі кінця ХХ – початку ХХІ століття : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.05. Бердянськ, 2018. 259 с.
2. Наконечний А. Б. Примусове відчуження земельних ділянок за законодавством України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06. Одеса, 2015. 225 с.
3. Урба С. І. Пріоритети та інструменти розвитку аграрного сектора в системі забезпечення економічної безпеки України : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.03. Львів, 2019. 562 с.

Автореферат дисертації

1. Скарга О. О. Транснаціоналізація туристичних послуг в умовах глобалізації : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.02. Маріуполь, 2019. 22 с.
2. Єрґієва К. І. Фортепіанна гра як жанрово-комунікативний та інтерпретативно-стильовий феномен :

автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : 17.00.03. Одеса, 2019. 17 с.

3. Заяць А. Є. Міське суспільство Волині XVI – першої половини XVII ст. : автореф. дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.01. Львів, 2019. 39 с.

Матеріали конференції, тези доповіді

1. Святецька А. В. Діалектизми у повісті М. Коцюбинського «Тіні забутих предків» : семантико-стилістичний аспект. *Стратегії розвитку та пріоритетні завдання філологічних наук* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 19–20 жовт. 2018 р. / Класич. приват. ун-т. Запоріжжя, 2018. С. 19–23.

2. Киридон А., Троян С. М. Грушевський і основні етапи українського державотворення. *Міжнародна наукова конференція до 150-річчя М. С. Грушевського* : тези доп., 17 верес. 2016 р., Острог / редкол.: Винар Л.-Р. та ін.. Острог, 2016. С. 44–47.

3. Івченко В. О. Проблема правового регулювання імпічменту в Україні. *Актуальні проблеми сучасної науки і правоохоронної діяльності* : тези доп. учасників XXV Наук.-практ. конф. курсантів та студентів, м. Харків, 17 трав. 2018 р. / Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2018. С. 35–36.

Закон, нормативний акт

1. Про забезпечення функціонування української мови як державної : Закон України від 25.04.2019 р. № 2704-VIII : станом на 19 квіт. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19> (дата звернення: 11.06.2020).

2. Митний кодекс України : Закон України від 13.03.2012 р. № 4495-VI : станом на 02 квіт. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17> (дата звернення: 09.06.2020).

3. Про грошове забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу та деяких інших осіб : Постанова Каб. Міністрів України від 30.08.2017 р. № 704 : станом на 29 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/704-2017-%D0%BF> (дата звернення: 05.05.2020).

4. Про відзначення державними нагородами України працівників Національного університету «Чернігівська політехніка» : Указ Президента України від 09.06.2020 р. № 215/2020.

URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2152020-34077> (дата звернення: 11.06.2020).

5. Про іменні стипендії Верховної Ради України для молодих учених – докторів наук : Постанова Верховної Ради України від 05.02.2019 р. № 2676-VIII. *Голос України*. 2019. 19 лют. С. 4.

6. Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань : Постанова Каб. Міністрів України від 28.06.1997 р. № 644. *Офіційний вісник України*. 1997. № 27. С. 105.

7. Конституція України : від 28.06.1996 р. : станом на 01 січ. 2006 р. Київ : Ін Юре, 2006. 144 с.

Препринт

1. Головач Ю., Пляцко Р., Сварник Г. Петер Пулюй і архів Івана Пулюя. Львів : Ін-т фізики конденс. систем НАН України, 2020. 24 с. (Препринт. Ін-т фізики конденс. систем НАН України ; ISMP–20–01).

2. Протидія агресивному податковому плануванню в Україні / С. С. Брехов та ін. Ірпінь : Ун-т ДФС України, 2017. 108 с. (Препринт. Наук.-дослід. ін-т фіскал. політики Ун-ту ДФС України).

3. Simon J. Physics of oscillations. Poznań : University of Poznań, 2019. 121 p. (Preprint. University of Poznań ; UP-02).

Патент

1. Верстат для поздовжнього розпилювання круглих колод : пат. 123197 Україна : В27В 7/00. № у 2017 10306 ; заявл. 25.10.2017 ; опубл. 12.02.2018, Бюл. № 3. 4 с.

2. Рентгенодіагностичний препарат на основі конусно-променевого комп'ютерного томографа для обстеження кінцівок : пат. 140662 Україна : А61В 6/03, А61В 8/13, Н05G 1/02, G03В 42/02, G01N 23/04. № у 2019 07999 ; заявл. 12.07.2019 ; опубл. 10.03.2020, Бюл. № 5 (кн. 1). 1 с.

3. Розбірний візок для транспортування надувного човна : пат. 121790 Україна : В60Q 5/00. № у 2017 09803 ; заявл. 24.07.2017 ; опубл. 11.12.2017, Бюл. № 23. 5 с.

Стандарт

1. ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. Чинний від 2016-07-01. Вид. офіц. Київ : УкрНДНЦ, 2016. 16 с.

2. ДСТУ 8746:2017. Автомобільні дороги. Методи вимірювання зчипних властивостей поверхні дорожнього покриття. На заміну ДСТУ Б В.2.3-2-97 (ГОСТ 30413-96), ДСТУ Б В.2.3-8-2003, СОУ 45.2-00018112-042:2009 ; чинний від 2019-01-01. Вид. офіц. Київ : УкрНДНЦ, 2019. 20 с.

3. ДСТУ ISO 14024:2018. Екологічні маркування та декларації. Екологічне маркування типу I. Принципи та процедури. На заміну ДСТУ ISO 14024:2002 ; чинний від 2020-01-01. Вид. офіц. Київ : УкрНДНЦ, 2019. 18 с.

Архівні матеріали

1. Закон про громадянство Української Народної Республіки. 15 листопада 1921 р. *ЦДАВО України* (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 1065. Оп. 4. Спр. 96. Арк. 48—50. Оригінал. Машинопис.

2. Листування [Грушевського М. С.] з друкарнями в Празі, Відні та інших містах про видання і продаж книг. 4

лютого 1922 р. – грудень 1923 р. *ЦДІАК України* (Центр. держ. іст. архів України). Ф. 1235. Оп. 1. Спр. 95.

3. Шевченко Т. Г. Лист Щепкіну М. С. 1858 р. *ЦДАМЛМ* (Центр. держ. архів-музей літ. і мистецтва України). Ф. 506. Оп. 1. Спр. 33.

Електронний ресурс

1. «Файлу» чи файла»: який родовий відмінок слова «файл»? *Kyiv Dictionary*.

2. URL: <https://www.kyivdictionary.com/uk/grammar/uk/consulenza-linguistica/vypusk3/failu-faila/> (дата звернення: 20.05.2020).

3. Офіційний курс гривні щодо іноземних валют на дату 11.06.2020. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/markets/exchangerates?date=11.06.2020&period=daily> (дата звернення: 11.06.2020).

4. Приймак Д. М., Томіленко О. В., Ковальчук З. Ю. «Підодіяльник»: як правильно сказати українською? *Kyiv Dictionary*.

URL: <https://www.kyivdictionary.com/uk/grammar/uk/how-to-say/pidodiialnyk/> (дата звернення: 09.06.2020).

5. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. URL: <http://www.univ.kiev.ua/> (дата звернення: 05.11.2019).

6. APA Style Introduction. *Purdue University*. URL: https://owl.purdue.edu/owl/research_and_citation/apa_style/apa_style_introduction.html (date of access: 09.06.2020).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

I. Основна

1. **Баган М.П.** Редагування тексту: [посібник для самостійної роботи студентів]. Київ : Видавничий центр КНЛУ, 2022. 49 с.
2. **Бондаренко Т. О.** Загальне редагування : навчально-методичний посібник. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. 52 с.
3. **Городенська К. Г.** Українське слово у вимірах сьогодення. Київ : КММ, 2019. 216 с.
4. **Капелюшний А. О.** Стилїстика і редагування журналістських текстів. Львів : ПАІС, 2003. 344 с.
5. **Луценко О. І.** Українська наукова мова : навч. посібник. Київ : ФОП Гуляєва В. М., 2020. 232 с.
6. **Мацько Л. І., Сидоренко О. М., Мацько О. М.** Стилїстика української мови : підручник. Київ : Вища школа, 2003. 462 с.
7. **Партико З. В.** Загальне редагування: нормативні основи : навч. посібник. Вид. 3-тє, переробл. і допов. Київ : Видавництво Ліра-К, 2020. 638 с.,табл. 33, рис. 53, додатків 27.
8. **Пономарів О. Д.** Культура слова: Мовностилїстичні поради. Київ : Либідь, 2020. 240 с.
9. **Різун В. В.** Літературне редагування. Київ : Либідь, 1996. 240 с.
10. **Семенов О. М.** Культура наукової української мови. Київ : Академія, 2021. 216 с.
11. Стилїстика української мови: навч.-метод. комплекс для студентів спец. 035 "Філологія" (спеціалізація 035.09 "Фольклористика") освіт. ступеня "Бакалавр" освіт.-проф. програми "Фольклористика, укр. мова і література та іноземна мова" / **Лариса Шулінова.** Київ : Франко Пак, 2022. 81 с.

12. **Ципердюк О. Д.** Текст як об'єкт мовного редагування : Хрестоматія для студентів факультету філології. Івано-Франківськ, 2020. 308 с.

13. **Український правопис.** Київ : Наукова думка, 2019. 392 с.

14. **Шульська Н. М., Зінчук Р. С.** Практикум із мовної та редакторської майстерності: навчально-методичні матеріали для студентів спеціальності «Журналістика». Луцьк : Надстир'я, 2023. Ч. 1. 80 с.

II. Додаткова

1. **Бибик С. П., Сюта Г. М.** Словник іншомовних слів: тлумачення, словотворення та слововживання. Харків : Фоліо, 2021. 640 с.

2. **Брус М. П.** Фемінітиви в українській мові: генеза, еволюція, функціонування : монографія. Івано-Франківськ : ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2019. 440 с.

3. **Городенська К. Г.** Динаміка норм сучасної української літературної мови: традиції та інновації. *Українська мова.* 2023. № 2. С. 3–15.

4. **Данилевська О. М.** Мовна стійкість як категорія культури мови та компонент професійної компетенції студента. *Культура слова.* 2022. Вип. 96. С. 24–32.

5. **Дудик П. С.** Стилїстика української мови. Київ : Академія, 2015. 368 с.

6. **Єрмоленко С. Я.** Стилїстичні ресурси української мови в сучасному медіапросторі: виклики часу. *Культура слова.* 2023. Вип. 98. С. 5–18.

7. **Загнітко А. П.** Сучасна мовна ситуація в Україні: нормативність, професіоналізм, культура. Вінниця, 2018.

8. **Іванченко Р. Г.** Адекватність, розуміння і ясність тексту. Київ : Т-во «Знання» України, 1991. 48 с.

9. **Івасенко Л. О.** Сучасна монографія з гуманітарних наук: редакторський погляд на авторський текст.

Поліграфія і видавнича справа. Львів, 2008. Вип. 1 (47). С. 37–43.

10. **Лукаш Г. П., Чередник Л. А.** Документна лінгвістика та редагування документів : навч. пос. Полтава : Астроя, 2020. 346 с.

11. **Мацько О. М.** Мовна солідарність та етикетні норми в сучасному українському дискурсі. *Стиль і текст*. 2024. № 1 (25). С. 45–58.

12. Медіалінгвістика : словник термінів і понять / **Л.І. Шевченко, Д.В. Дергач, Д.Ю. Сизонов** / за ред. Л.І. Шевченко. Вид. 2-ге, випр. і доп. Київ : ВПЦ "Київський університет", 2014. 380 с.

13. **Непийвода Н. Ф.** Наукові засади редагування нехудожніх текстів. *Українська періодика: Історія і сучасність*. Львів, 2002. С. 487–490.

14. **П'ятецька О. В.** Юридичний термін у лінгвістичному аналізі : навч. посібник. Київ : Азимут-Україна, 2020. 101 с.

15. **Різун В. В., Мамалига А. І., Феллер М. Д.** Нариси про текст: Теоретичні питання комунікації і тексту. Київ : Київ. ун-т, 1998. 336 с.

16. **Сюта Г. М.** Цитатна мозаїка сучасного українського тексту: стилістичний аспект. *Українська мова*. 2022. № 4. С. 60–72.

17. **Чередник Л. А.** З історії розвитку редагування: історичний аспект. *Тези 72-ої наукової конференції НУ «Полтавська політехніка»*. Полтава, 2020. Т. 2. С. 317–318.

18. **Чередник Л. А.** Конспект лекцій із дисципліни «Основи редакційної справи і редагування». Полтава : ПолтНТУ, 2019. 166 с.

19. **Шевченко Л. І.** Стратегії інтелектуалізації сучасної української літературної мови: редакторський ракурс. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*. 2024. Вип. 48. С. 10–25.

20. **Ярема С. М.** Технічне редагування. Київ : Ун-т «Україна», 2003. 284 с.

Підписано до друку 18.02.2026.
Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Друк цифровий.
Друк. арк. 8. Умов. друк. арк. 7,44. Обл.-вид. арк. 4,13.
Наклад 300 прим. Зам. № 895/1.

Віддруковано ФОП Корзун Д.Ю. з оригіналів замовника.
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготовлювачів і
розповсюджувачів видавничої продукції серія ДК № 5254 від
05.12.2016 р.

Видавець та виготовлювач ТОВ «НІЛАН-ЛТД».
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготовлювачів і
розповсюджувачів видавничої продукції серія ДК № 4299 від
11.04.2012 р.

друкарня-видавництво

ISBN 978-617-558-447-7

9 786175 584477

www.tvoru.com.ua